

Proactief handhaven en gelijk behandelen

Proactief handhaven en gelijk behandelen

Jörgen Svensson
Henk Sollie
Sawitri Saharso

In opdracht van:
Programma Politie & Wetenschap

Omslagfoto: John Schaffer/Hollandse Hoogte

Ontwerp + omslag:
Vantilt-producties & Martien Frijns

ISBN: 978 90 3524 581 5

NUR: 600, 824

Realisatie:
Reed Business, Amsterdam
©2011 Politie & Wetenschap, Apeldoorn; Vakgroep Maatschappelijke Risico's en
Veiligheid, Institute of Governance Studies, Universiteit Twente

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opname of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Samenvatting

Jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit zijn van alle tijden, maar genieten de afgelopen jaren weer bijzondere aandacht. Burgers en politici ergeren zich aan op straat rondhangende groepen jongeren die overlast veroorzaken en vernielingen aanrichten, en vrezen daarnaast de jonge criminelen die steeds brutaler en gewelddadiger lijken. Daarbij wijzen zij in het bijzonder op het probleem van jongeren uit etnische minderheden die, ook volgens deskundigen, in allerlei dadercategorieën zijn oververtegenwoordigd.

Om de jeugdcriminaliteit en jeugdoverlast terug te dringen heeft de overheid diverse maatregelen genomen. Op nationaal niveau is strenger beleid op het gebied van onder meer scholing en alcoholgebruik geformuleerd. Op lokaal niveau zijn politieverordeningen aangescherpt. Daarnaast worden hinderlijke, overlast gevende en criminele jeugdgroepen systematisch in kaart gebracht en tracht de politie op basis van die kennis proactief op te treden. Om negatieve ontwikkelingen in de kiem te smoren, worden jongeren nog voordat er sprake is van overtredingen of crimineel gedrag door agenten aangesproken en gewaarschuwd en van hangplekken weggestuurd. Daarbij kan hun worden gevraagd om zich te identificeren en ook fouillering behoort tot de mogelijkheden.

De nieuwe proactieve aanpak biedt niet alleen nieuwe kansen om jongeren op het rechte pad te houden, maar brengt ook risico's met zich mee. In algemene zin is er het risico dat de proactieve aanpak niet beperkt blijft tot die jongeren voor wie deze bedoeld is. Wanneer agenten de mogelijkheid krijgen om op te treden zonder dat daaraan een delict ten grondslag ligt, neemt de kans toe dat ook jongeren worden aangepakt die dat niet verdienen. In bijzondere zin bestaat daarbij het risico dat ongelijke behandeling optreedt, dat wil zeggen dat specifieke categorieën van jongeren, zoals jongeren uit etnische minderheden, overmatig door proactief optreden worden geraakt. Als dit laatste werkelijk het geval is, druist dit in tegen het fundamentele recht op gelijke behandeling en kan dit de legitimiteit van de politie ernstig schaden.

Deze studie was erop gericht beter zicht te krijgen op de proactieve aanpak van jongeren en de daaraan verbonden vraagstukken van gelijke behande-

ling en legitimiteit. Daarbij is speciale aandacht gegeven aan het vraagstuk van gelijke behandeling van jongeren met een niet-Nederlandse achtergrond.

Het uitgevoerde onderzoek bestond uit een observatiestudie en twee surveys onder jongeren. De observatiestudie werd gehouden in een politiedistrict in een grotere gemeente in het westen van het land, waar al langer sprake is van een problematiek rond jongeren van veelal niet-Nederlandse afkomst. Door onderzoeksmedewerkers zijn in deze gemeente twintig politiediensten meegelopen om te onderzoeken hoe proactieve contacten verlopen en of daarbij sprake is van ongelijke behandeling. Daarna is een eerste survey-onderzoek uitgevoerd onder 452 jongeren op vier scholen in drie gemeenten, waaronder één school in de observatiegemeente. De jongeren werden daarin bevraagd over hun contacten met de politie en hun oordelen daarover. Vervolgens is nog een tweede survey-onderzoek uitgevoerd onder 202 jongeren op straat en in jongerencentra in vier andere gemeenten, om een beter zicht te krijgen op de ervaringen van jongeren van wie de dagbesteding minder geregeld is.

De algemene bevindingen zijn de volgende.

- De geobserveerde contacten met een proactief karakter bleken doorgaans gemoedelijk te verlopen.
- Waar in de observatiestudie beperkt sprake was van het opvragen van ID-bewijzen en het op straat fouilleren van jongeren, blijkt uit de surveys dat in de praktijk toch zeer veel jongeren met deze instrumenten te maken krijgen.
- De meeste jongeren blijken incidentele contacten met agenten positief te waarderen, maar jongeren die vaker contact hebben met agenten zijn negatiever in hun oordelen.
- Jongeren die hun contacten met de politie negatief waarderen, beargumenteren dat vaak met verwijzing naar concrete incidenten waarin zijzelf of anderen onheus zijn bejegend.
- Jongeren die hanggroepgedrag en/of delinquent gedrag vertonen of die negatieve contactervaringen met de politie hebben, oordelen negatiever over de legitimiteit van de politie als instituut.
- Veel jongeren uiten twijfel over de eerlijkheid en rechtvaardigheid van het politieoptreden jegens minderheden, waarbij vaak ook concrete incidenten worden benoemd waarin volgens de jongeren sprake was van ongelijke behandeling.

Waar deze studie zich in het bijzonder richtte op het vraagstuk van gelijke behandeling van jongeren uit etnische minderheden, kon in geen van de drie onderzoeken een stelselmatige ongelijke behandeling worden vastgesteld. Weliswaar werden er tussen Nederlandse en niet-Nederlandse jongeren verschillen gevonden in zowel de contactfrequentie als de kwaliteit van de behandeling door de politie, maar die verschillen bleken ook verklaarbaar als het resultaat van verschillen in gedragingen van de jongeren zelf en van de groepen waarin zij participeren. Zo blijkt de oververtegenwoordiging van jongeren met een niet-Nederlands voorkomen in proactieve politiecontacten voor een belangrijk deel te kunnen worden verklaard door de mate waarin deze jongeren tijd op straat doorbrengen, zij zelf delinquent gedrag vertonen en zij zich op straat ophouden in groepen met (andere) delinquente leden.

Hoewel het duidelijk is dat ongelijke behandeling door agenten op straat wel plaatsvindt – wat ernstig is –, duiden zowel de observaties als de resultaten van de beide surveys geenszins op een politiepraktijk waarin stelselmatig ongelijk wordt behandeld. In de proactieve handhaving jegens jongeren blijkt de politie zich vooral te laten leiden door voor hun werk relevante criteria, zoals hanggroepgedrag en delinquent gedrag, en veel minder door de etnische achtergrond van de jongeren. Dit impliceert ook dat voor zover er al sprake is van een ongelijke behandeling van jongeren uit etnische minderheden, dit in veel mindere mate geldt voor de brave, schoolgaande jeugd.

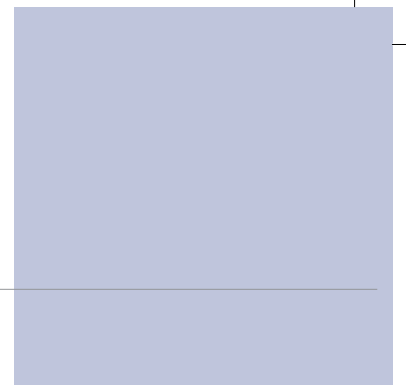
Ook met de legitimiteit van de politie onder jongeren lijkt het tamelijk goed gesteld. Onder zowel Nederlandse jongeren als jongeren met een (deels) andere achtergrond bestaat redelijke steun voor de politie, en jongeren wensen eerder meer dan minder politie op straat.

Dit neemt niet weg dat veel jongeren een scherp oog hebben voor onrechtvaardigheden in het handelen door de politie en daar fel op reageren. Doordat bijzondere ervaringen worden doorverteld, kunnen ook geïsoleerde gevallen van ongelijke behandeling de legitimiteit van de politie ernstig schaden.

Het is in het belang van de politie om zelf aandacht aan dit onderwerp te blijven schenken. Aanvullend daarop lijkt echter ook een externe monitoring op dit terrein gewenst.

Ten slotte bracht het onderzoek aan het licht dat proactief optreden niet alleen een bedreiging vormt voor gelijke behandeling, maar juist ook kansen biedt. Proactieve contacten lijken, meer dan repressieve contacten, te kunnen bijdragen aan het ontwikkelen van wederzijds begrip en respect en daarmee aan een genuanceerder politieoptreden jegens jongeren van verschillende etnische achtergronden.

Inhoud

	Voorwoord	11
1	Inleiding	13
1.1	Proactieve handhaving en gelijke behandeling	15
1.2	Signalen van ongelijke behandeling naar etniciteit	16
1.3	Doel- en probleemstelling van het empirisch onderzoek	19
1.4	Deelstudies en onderzoeksvragen	20
1.5	Onderzoeksopzet en opbouw van deze rapportage	21
2	De observatiestudie: proactief optreden op straat	23
2.1	Oriëntatie vooraf	23
2.2	Methode van onderzoek	25
2.3	Aanloop tot de contacten en aanvangssituaties	27
2.4	Gedrag van de jongeren in de contacten	29
2.5	Gedrag en optreden van de agenten	30
2.6	Verklaringen van verschillen	31
2.7	Nagesprekken met agenten	33
2.8	Conclusie	35
3	Eerste survey: scholieren aan het woord	37
3.1	Methode van onderzoek	37
3.2	Contacten en ervaringen met de politie	40
3.3	Verklaring van verschillen	43
3.4	Legitimiteit van de politie onder jongeren	44
3.5	Nagesprekken in enkele groepen	45
3.6	Conclusie	48

4	Tweede survey: straatschoffies?	49
4.1	Methode van onderzoek	49
4.2	Verschillen in contact naar etniciteit	55
4.3	Verklaring van verschillen	57
4.4	Invloed van contacten op het oordeel over de politie	58
4.5	Conclusie	59
5	Conclusie	61
	Literatuur	63
	Bijlagen	67
1	Resultaten multivariate analyse hoofdstuk 3	67
2	Resultaten multivariate analyse hoofdstuk 4	69

Voorwoord

In onze vakgroep Maatschappelijke Risico's en Veiligheid wordt vanuit het IPIT al langer politieonderzoek gedaan. Meer recent hebben daarnaast andere onderzoekers in de vakgroep zich gericht op de thema's intercultureel bestuur en gelijke behandeling. Toen Politie & Wetenschap in de onderzoeksprogrammering het onderwerp 'Spanning tussen proactief handhaven en opsporen en non-discriminatoir optreden' agendeerde, was dat een buitenkans om deze krachten te bundelen. Samen met Inge Bakker van het IPIT gingen we aan de slag met het schrijven van een onderzoeksvoorstel over een onderwerp dat volgens ons van groot maatschappelijk belang is: de gelijke behandeling van jongeren van verschillende achtergronden in het hedendaagse politieoptreden. We zijn blij dat dit voorstel door Politie & Wetenschap is gehonoreerd en hebben de afgelopen twee jaar met veel enthousiasme aan het onderzoek gewerkt, met dit boekje als resultaat.

Daarbij hebben we van veel mensen medewerking gekregen. In de eerste plaats willen we alle jongeren bedanken die als respondenten aan dit onderzoek hebben meegewerkt. Voor velen van hen vergde participatie in de enquête niet alleen het nodige vertrouwen in de onderzoekers, maar kostte het invullen van de vragenlijst met de vele vragen ook een behoorlijke inspanning.

Daarnaast danken we alle medewerkers van het politiedistrict waarin we de observatiestudie konden uitvoeren. Het meelopen met de agenten leverde ons veel inzicht in het politiewerk met jongeren op. Ook danken we de contactpersonen bij de scholen en jongerencentra die niet alleen hun instellingen openstelden voor dit onderzoek, maar tevens meewerkten bij het verder in goede banen leiden van de enquêtes.

In de uitvoering van het onderzoek waren daarnaast diverse afstudeerders en studentassistenten betrokken, namelijk Lonneke Verdonk, Ruby Gerdson, Slaven Piljic, Casper Siemes, Malou Puijenbroek, Sheller Rempe, Omar Soums, Mahmut Sungur, Zinzi Griffioen en Joram de Leeuw van Weenen. We hebben als onderzoekers niet alleen geprofiteerd van jullie goede veldwerk in de observaties en surveys. We danken jullie ook voor jullie soms kritische, maar altijd enthousiasmerende inbreng.

Ten slotte past een woord van dank aan de begeleidingscommissie van Politie & Wetenschap, bestaande uit Annemieke Venderbosch en Kees Loef, voor de goede en prettige begeleiding.

Enschede, 12 september 2011

Jörgen Svensson
Henk Sollie
Sawitri Saharso

Inleiding

Dit rapport betreft een empirisch onderzoek naar gelijke behandeling van jongeren door de politie. Daarbij wordt speciale aandacht gegeven aan de omslag die de laatste jaren heeft plaatsgevonden van reactief naar proactief handhaven.

Gelijke behandeling betreft het gebod om mensen in gelijke gevallen gelijk te behandelen, dat wil zeggen: niet te discrimineren op oneigenlijke gronden als godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras of geslacht. De begripsbepaling is in Nederland verankerd in artikel 1 van de Grondwet en in de Algemene wet gelijke behandeling. Daarnaast is gelijke behandeling onderwerp van diverse internationale verdragen, zoals het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Het gebod van gelijke behandeling is daarmee sterk in het recht en in de samenleving geworteld. Het vormt daarmee ook een wezenlijk element in de legitimiteit van overheidsoptreden in het algemeen en in de legitimiteit van het optreden van politie en justitie in het bijzonder (zie onder meer Duker, 2003). Waar het gebod van gelijke behandeling wordt geschonden, is de rechtsstaat in het geding.

Het gebod van gelijke behandeling betreft zowel directe als indirecte vormen van onderscheid die in de politiepraktijk kunnen worden gemaakt. In directe zin dient de politie in haar handelen geen onderscheid te maken op basis van de oneigenlijke gronden zoals die in de wetgeving en in verdragen zijn benoemd. Een agent mag in bepaalde situaties een persoon staande houden en fouilleren, maar mag de beslissing om dat te doen niet baseren op bijvoorbeeld het ras van de betreffende persoon.

In indirecte zin dient de politie ook geen *oneigenlijk* onderscheid te maken op grond van andere hoedanigheden of gedragingen die met de gelijke behandelingsgronden verband houden. Dit verbod op indirect onderscheid betreft echter een lastige materie omdat de vraag wat in bepaalde gevallen geëigend is een zorgvuldige afweging vereist. Een indirect onderscheid is namelijk wel te rechtvaardigen wanneer sprake is van een legitiem doel en wanneer de middelen voor het bereiken van dat doel passend en noodzakelijk zijn (Commissie Gelijke Behandeling, 2006).

Een voorbeeld. Stel, de politie bekeurt stelselmatig alle jongeren die de helmplicht negeren. In een bepaalde stad is er echter sprake van een groep jongeren met een oververtegenwoordiging uit een bepaalde etnische minderheid die stelselmatig de helmplicht negeert. Een en ander leidt ertoe dat in een zeker tijdvak het percentage bekeurde jongeren in deze minderheid sterk uitstijgt boven het gemiddelde. Is op basis hiervan dan te concluderen dat er sprake is van ongelijke behandeling van die minderheid? Het antwoord is: nee. Het is vanuit de legitieme taakstelling van de politie immers alleszins te rechtvaardigen dat de politie stelselmatig bekeurt voor het niet dragen van een helm.

Het is duidelijk dat de mogelijkheid van een dergelijke rechtvaardiging voor de politie van groot belang is. Als uit cijfers blijkt dat een bepaalde bevolkingsgroep bovenmatig te maken heeft met politieoptreden, dan duidt dit niet zonder meer op ongelijke behandeling. Ter legitimatie kan dan immers worden betoogd dat het bovenmatig politiecontact van die bevolkingsgroep vermoedelijk het gevolg is van afwijkend delinquent gedrag van de betreffende leden. Anders gezegd, zonder tegenbewijs zal doorgaans worden aangenomen dat de leden van die bevolkingsgroep 'het er zelf naar hebben gemaakt'.

Een van de belangrijkste veranderingen in de moderne veiligheidszorg is de geleidelijke omslag van reactief naar proactief politieoptreden (Kaal & Korf, 2003; Van der Torre & Ferwerda, 2005; Kriek e.a., 2007; Tops, 2007). Trad de politie in het verleden overwegend op in reactie op een melding van burgers of in reactie op verdacht gedrag, tegenwoordig zet de politie haar middelen veelal proactief in, bij voorkeur in combinatie met bestuurlijke instrumenten en/of particuliere middelen. De redenen hiervoor zijn evident: de middelen zijn schaars, de vraag naar veiligheidszorg is veel groter dan de zorg die kan worden geboden, en uit ervaring blijkt dat gecombineerd proactief optreden het meest effectief is.

Met het oog op dit proactief optreden is in de afgelopen jaren het bestuurlijk arsenaal van maatregelen sterk uitgebreid. Zo is er sprake van onder meer een persoonsgerichte aanpak van veelplegers, cameratoezicht, alcoholverboden, preventief fouilleren in veiligheidsrisicogebieden en de oprichting van multidisciplinaire interventieteams (zie onder meer Kriek e.a., 2007).

Dergelijke maatregelen mogen vaak bedoeld zijn om overlast gevende delinquenten aan te kunnen pakken, maar ze treffen in toenemende mate ook andere burgers. Ook de burger die niets heeft misdaan kan te maken krijgen met proactief optreden, bijvoorbeeld omdat hij zich in een gebied bevindt waar op dat moment speciale verordeningen van kracht zijn.

Politieoptreden in dergelijke situaties roept legitimiteitsvragen op waaraan tot nu toe minder aandacht is besteed. Waar in het geval van overlast gevende drugsdealers en verslaafden proactief optreden nog tamelijk eenvoudig te verantwoorden is, lijkt dat op de nieuwe terreinen aanmerkelijk moeilijker. Naarmate het proactief politieoptreden vaker onschuldige burgers treft, verzwakt het argument dat diegenen die worden getroffen het er zelf naar hebben gemaakt. Bewoners van nieuw benoemde veiligheidsrisicogebieden kunnen bijvoorbeeld te maken krijgen met preventief fouilleren, terwijl zij zelf part noch deel hebben aan de betreffende veiligheidsproblematiek.

De toenemende inzet op proactief handhaven roept dan ook nieuwe vragen op over wat dit impliceert voor de legitimiteit van de politie als instituut (Van der Torre & Schaap, 2004; Van der Torre & Ferwerda, 2005; Ministerie van Justitie, 2003; Tyler, 2004; Tyler & Wakslak, 2006).

In het algemeen moet de vraag worden gesteld of de politie er als instituut bij is gebaat wanneer in het kader van proactief optreden steeds grotere aantallen burgers onnodig worden getroffen. In het bijzonder moet daarnaast aandacht worden geschonken aan de mogelijkheid dat proactief handhaven op den duur een bedreiging vormt voor het gebod van gelijke behandeling.

1.1 Proactieve handhaving en gelijke behandeling

In de afgelopen jaren is op het terrein van proactieve handhaving relatief veel onderzoek gedaan, in het bijzonder naar preventief fouilleren (zie onder meer Van der Torre & Schaap, 2004; Van der Torre & Ferwerda, 2005; Ministerie van Justitie, 2003). Hierbij is onder meer vastgesteld dat deze vorm van handhaving in de opzet en de uitvoering sterk aan regels is gebonden, waardoor de discretionaire ruimte van de uitvoerende politiefunctionarissen gering is (zie Van der Torre & Ferwerda, 2005). Hiermee lijken ook de mogelijkheden tot het maken van een direct onderscheid op bijvoorbeeld leeftijd, geslacht of ras op uitvoerend niveau te worden beperkt.

Toch wil dit niet zeggen dat daarmee de diverse categorieën van burgers daadwerkelijk gelijk worden getroffen. Ook bij de vaststelling van bijvoorbeeld veiligheidsrisicogebieden of gebieden met cameratoezicht vinden steeds selecties plaats die verschillende categorieën van burgers verschillend kunnen treffen.

Bovendien is er tot nu toe weinig aandacht geweest voor de inzet van andere vormen van proactieve handhaving, die niet zelden op de jeugd zijn gericht. De afgelopen jaren is de aanpak van jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit

een belangrijke speerpunt binnen de Nederlandse korpsen. Opvallend is dat daarbij tegen overlast gevende en criminele jongeren veelvuldig proactieve instrumenten worden ingezet.

- In alle korpsen wordt het instrument van onderzoeksbureau Beke gehanteerd waarmee problematische jeugdgroepen systematisch in kaart worden gebracht (Ferwerda & Kloosterman, 2007; Ferwerda & Van Ham, 2010).
- In veel steden zijn in de afgelopen jaren in de Algemene Plaatselijke Verordeningen (APV) aanvullende instrumenten beschikbaar gekomen die vooral ook jongeren op het oog lijken te hebben. Te denken valt aan verordeningen tegen hinderlijk gedrag op of aan de weg en bij of in gebouwen, of aan verordeningen tegen openlijk drankgebruik en tegen het dragen van messen en andere voorwerpen als wapen.
- De indruk bestaat dat jegens jongeren veelvuldig gebruik wordt gemaakt van de in 2005 ingevoerde Wet op de uitgebreide identificatieplicht.

Ook bij deze op de jeugd gerichte inzet is er in principe sprake van het maken van een onderscheid op een grond die vanuit het perspectief van gelijke behandeling bedenkelijk is, namelijk leeftijd. De vraag kan worden gesteld waarom het als legitiem wordt ervaren dat deze specifieke categorie van burgers meer dan andere categorieën wordt getroffen door proactief handelen door de politie.

1.2 Signalen van ongelijke behandeling naar etniciteit

Vermoedens dat agenten bij de invulling van hun discretionaire ruimte jongeren van verschillende etniciteit ongelijk zouden behandelen, worden al langer uitgesproken en door onderzoekers ook regelmatig bevestigd. Vooral in de Angelsaksische literatuur is in de afgelopen decennia veel aandacht aan de betekenis van ras geschonken. In veel onderzoeken zijn daarbij samenhangen gevonden tussen enerzijds ras en anderzijds variabelen als aard en frequentie van politiecontacten, bereidheid tot het doen van aangifte en attituden jegens de politie (Brown & Benedict, 2002). Hoewel de samenhangen naar tijd en plaats verschillen, blijken de verschillen tussen 'Blacks' en 'Whites' vaak opvallend groot. Zo is door Weitzer & Tuch (2005) vastgesteld dat Blacks vijf keer vaker dan Whites rapporteerden over onbehoorlijke behandeling (*mistreatment*) door de politie, terwijl al eerder Thomas & Hyman (1977) ras benoemden als de beste *predictor* voor oordelen van burgers over politieoptreden.

De aanzienlijke discretionaire ruimte waarover agenten in hun werk beschikken wordt daarbij vaak gezien als een belangrijke bron van ongelijkheden in behandeling. Daar formele regels nooit precies kunnen dicteren hoe een agent in een specifiek geval dient te handelen, hebben agenten een aanzienlijke ruimte om zelf invulling aan hun taak te geven (Lipski, 1980; Hasenfeld, 1983; Liedenbaum, 2011). Deze ruimte zou echter, bewust of onbewust, kunnen worden benut om in het politiewerk een oneigenlijk onderscheid naar etniciteit te maken. Waar de discretionaire ruimte van de politie groter is, zouden agenten meer ruimte hebben om leden van etnische minderheden ongelijk te behandelen en regelrecht te discrimineren (zie onder meer Bowling & Phillips, 2007; Walsh & Taylor, 2007).

Er zijn echter ook studies die erop duiden dat waar verschillen in politiecontacten naar ras al bestaan, ze niet zonder meer aan ongelijke behandeling moeten worden toegeschreven. Waddington, Stenson & Don (2004) laten dit zien naar aanleiding van de spraakmakende conclusies van het zogenoemde MacPherson rapport uit 1999. In dit rapport werd gezaghebbend vastgesteld dat bij staandehoudingen door de Britse politie sprake was van een disproportioneel aandeel van niet-blanke minderheden, wat een bewijs zou vormen voor ongelijke behandeling. Scherpe bewoordingen zoals *racist stereotyping* en *institutional racism* werden daarbij niet geschuwd.

Waddington, Stenson & Don (2004) laten echter overtuigend zien dat die conclusie bij nadere inspectie niet zonder meer standhoudt. Bij de vaststelling van disproportionaliteit in staandehoudingen door de commissie is namelijk onvoldoende nagedacht over wat disproportioneel precies inhoudt en wat mogelijke verklaringen voor een eventuele disproportionaliteit kunnen zijn. Is het bijvoorbeeld reëel om te verwachten dat in de staandehoudingen de aandelen van de verschillende etnische achtergronden corresponderen met de aandelen van die achtergronden in de gehele bewonerspopulatie van het land of van de betreffende stad? Of is het reëler om te verwachten dat de aandelen in staandehoudingen in proportie zijn met de aandelen van de betreffende deelpopulaties op straat, op tijden en plaatsen waarop de politie surveilleert (bijvoorbeeld 's ochtends in bepaalde probleemwijken, in de avond op de hoofdwegen bij verkeerscontroles en 's nachts in uitgaansgebieden in de binnensteden)? Het is duidelijk dat proportionaliteit op zeer verschillende manieren kan worden uitgelegd.

Daarnaast moet worden erkend dat de politiecontacten per bevolkingsgroep kunnen verschillen omdat bevolkingsgroepen een verschillende mate van delinquentie kunnen vertonen. Wanneer we sommige politici, de media,

maar ook de wetenschappelijke literatuur op dit punt beschouwen, heeft een dergelijk verschil niet voetstoots te worden aangenomen, maar de mogelijkheid kan ook allerminst worden uitgesloten (zie bijvoorbeeld Junger e.a., 2001; Stol & Vink, 2005; Blokland e.a., 2010; Van Nobelen & Van der Leest, 2011). Vanuit het eerder geschetste leerstuk van gelijke behandeling zou ook om die reden een meer dan proportionele aandacht voor (delinquente) leden van bepaalde bevolkingsgroepen mogelijk te rechtvaardigen zijn. Immers van de politie als instituut en ook van individuele agenten mag juist worden verwacht dat zij zich meer en ook anders op delinquente burgers richten dan op burgers die geen delinquent gedrag vertonen.

Problematiek van relatie (gelijke) behandeling en legitimiteit

Bij de beantwoording van vragen over de betekenis van proactief handhaven voor de legitimiteit van de politie is het daarnaast van groot belang om aandacht te besteden aan de wijze waarop burgers een dergelijke verandering in handhaving ervaren en waarderen. Ook dit betreft echter een lastige materie.

Onderzoek naar de legitimiteit van de politie vindt veelal plaats op grond van survey-onderzoek naar attituden (Attitude Toward the Police, ofwel ATP-onderzoek). Terwijl in de praktijk van dergelijk onderzoek vaak impliciet wordt verondersteld dat deze attitudemetingen een indruk geven van de kwaliteit van het politiewerk en de legitimiteit ervan, valt hierop in wetenschappelijke zin veel af te dingen. Liu & Crank (2010) wijzen er bijvoorbeeld op dat attitudeonderzoek in de psychologie juist wordt gebruikt om kenmerken van respondenten in kaart te brengen en juist niet de kenmerken van het object van de attitude. Skogan (2006; 2007) wijst daarnaast op het bestaan van asymmetrie tussen contactervaringen van burgers en hun vertrouwen in de politie. Positieve ervaringen met politieoptreden blijken nauwelijks van invloed op dit vertrouwen, terwijl negatieve ervaringen wel van grote invloed zijn. Met andere woorden, ook vertrouwen in de politie komt te voet en gaat te paard. Voorts spelen in de uitkomsten van dergelijk attitudeonderzoek ook allerlei andere factoren een rol die vaak weinig met de feitelijke kwaliteit van het lokale politiewerk te maken hebben. Zo kunnen de media bijvoorbeeld een eventuele relatie tussen kwaliteitsoordelen van burgers en de werkelijke kwaliteit van lokaal politiebeleid ernstig verstoren. Brown & Benedict (2002) bespreken in dat verband onder meer de invloed in 1991 van de media-aandacht voor de mishandeling van Rodney King door politieagenten in Los An-

geles. Hierdoor daalde in het ATP-onderzoek niet alleen de waardering van de politie in Los Angeles, maar ook in steden aan de andere kant van de Verenigde Staten.

Al met al geldt dat er bij veranderingen in politiebeleid, zoals bij de introductie van proactief handhaven, oog dient te zijn voor mogelijke veranderingen in de legitimiteitsoordelen van burgers, maar ook dat een relatie tussen beleid en legitimiteitsoordelen van burgers op zijn hoogst indirect is.

1.3 Doel- en probleemstelling van het empirisch onderzoek

Dit onderzoek richt zich op het toenemende accent dat door de politie wordt gelegd op proactief handhaven en de betekenis daarvan voor het vraagstuk van gelijke behandeling en voor de legitimiteit van de politie als instituut. Daarbij richt het zich in het bijzonder op de toepassing van proactieve instrumenten jegens jongeren.

Deze focus op jongeren is niet alleen gekozen omdat de indruk bestaat dat zij in hogere mate dan oudere burgers te maken hebben gekregen met proactief beleid dat op hen gericht is, maar ook omdat voor de politie het belang van het behoud van legitimiteit onder jongeren nauwelijks kan worden overschat. De indrukken die mensen op jonge leeftijd opdoen over de politie als al dan niet rechtvaardig en legitiem instituut kunnen zij immers een leven lang bij zich dragen.

Het onderzoek richt zich daarbij op de volgende probleemstelling.

In hoeverre is in de proactieve aanpak door de politie van overlast en criminaliteit door jongeren sprake van feitelijke en gepercipieerde ongelijke behandeling en wat betekent dit voor de legitimiteit van het politieoptreden?

Waar deze vraag zich in den brede richt op alle jongeren, is het bij aanvang van dit onderzoek al duidelijk dat vooral jongeren met een niet-Nederlandse etnische achtergrond aandacht verdienen. Ten eerste is er, vanuit de optiek van gelijke behandeling, de voor de hand liggende vraag of jongeren uit etnische minderheden, om wat voor reden dan ook, meer dan andere jongeren te maken krijgen met proactieve handhaving. Ten tweede mag niet worden uitgeslo-

ten dat jongeren uit etnische minderheden, vanuit hun achtergrond, ongelijkheden in behandeling anders percipiëren. Ten derde wordt opgemerkt dat het in het huidige tijdsgewricht juist voor jongeren in deze minderheden van het grootste belang is dat ook zij opgroeien in de overtuiging dat de Nederlandse politie een rechtvaardig instituut is.

1.4 Deelstudies en onderzoeksvragen

De doel- en probleemstelling van het onderzoek richten zich enerzijds op de praktijk van het politietoetreden jegens jongeren en anderzijds op de perceptie van dergelijk politietoetreden door jongeren en op hun beleving van de politie als legitiem instituut. Om deze zaken goed en afzonderlijk te kunnen bestuderen is gekozen voor een aanpak in drie afzonderlijke deelonderzoeken.

Het eerste deelonderzoek richt zich op de praktijk van het politietoetreden. De volgende onderzoeksvragen worden over die praktijk gesteld.

- Hoe verlopen proactieve contacten tussen agenten en jongeren?
- In welke mate zetten agenten in proactieve contacten met jongeren verschillende instrumenten in, zoals het op straat fouilleren of het opvragen van een identificatiebewijs?
- In welke situaties worden dergelijke instrumenten ingezet en jegens welke specifieke (groepen van) jongeren?
- Welke afwegingen maken agenten bij de inzet van dergelijke instrumenten, welke motieven en strategieën spelen een rol en hoe komen ze daarbij tot de beslissing om een bepaald instrument in te zetten in een bepaalde situatie?

Het tweede en derde deelonderzoek richt zich op de ervaringen van jongeren: op de door hen gerapporteerde contacten en op de samenhang daarvan met oordelen over de politie als legitiem instituut. In deze deelonderzoeken staan de volgende vragen centraal.

- In welke mate hebben jongeren reactieve en proactieve contacten met de politie en welke ervaringen rapporteren zij daarbij?
- In hoeverre verschillen deze contacten naar aard en aantal voor verschillende relevant geachte categorieën van jongeren?
- In hoeverre kunnen eventuele verschillen in aard en aantal van deze con-

tacten worden verklaard uit verschillen in relevante gedragingen van de jongeren in deze verschillende categorieën (het meer of minder buiten zijn, het vertonen van delinquent gedrag en het al dan niet optrekken in groepen)?

- Hoe oordelen jongeren over de politie als instituut en hoe hangen deze oordelen samen met de door hen gerapporteerde contacten en ervaringen?

1.5 Onderzoekopzet en opbouw van deze rapportage

De deelonderzoeken kennen een eigen opzet. Het onderzoek naar de praktijk van proactieve handhaving door agenten betreft een observatiestudie binnen een specifiek politiedistrict. Door observaties op locatie binnen het werkgebied van vier politieteams wordt zicht verkregen op de wijze waarop de proactieve aanpak in praktijk wordt gebracht.

De deelonderzoeken naar de ervaringen en attituden van jongeren hebben de vorm van een survey. De eerste van deze surveys richt zich op scholieren. De tweede survey richt zich op jongeren die institutioneel minder in scholen zijn ingebed.

De gedetailleerde opzet van de deelonderzoeken wordt aan het begin van de hoofdstukken 2, 3 en 4 uiteengezet, voorafgaand aan de presentatie van resultaten.

De rapportage wordt afgesloten met een concluderend hoofdstuk waarin de belangrijkste bevindingen van de deelstudies naast elkaar worden gezet om tot een eindoordeel te komen.

De observatiestudie: proactief optreden op straat

Hoe verlopen interacties tussen politie en jongeren op straat en welke rol speelt proactief handelen daarin? In dit hoofdstuk wordt verslag gedaan van het observatieonderzoek dat is uitgevoerd binnen het kader van de gebiedsgebonden politiezorg in één district van een niet nader te noemen grotere gemeente in de maanden april tot en met juli van 2010.

De verslaglegging hiervan is als volgt opgebouwd. Begonnen wordt met een korte presentatie van de resultaten van een oriëntatie die aan het onderzoek voorafging. Vervolgens wordt de methode van observatie uiteengezet, waarna de resultaten van de observatiestudie worden gepresenteerd. Het hoofdstuk eindigt met een concluderende paragraaf.

2.1 Oriëntatie vooraf

Om het observatieonderzoek voor te bereiden, zijn binnen de gemeente en binnen het betreffende korps documenten bestudeerd en enkele gesprekken gevoerd met de districtsleiding en met uitvoerende politieagenten. Deze gesprekken dienden zicht te geven op de kaders waarbinnen het proactieve politietoedoen plaatsvindt.

Het district waar de observaties worden uitgevoerd heeft een zekere reputatie in Nederland waar het gaat om jeugdoverlast en multiculturele jongeren-problematiek. Na tal van incidenten met jongeren is jeugdoverlast en -criminaliteit al enkele jaren een topprioriteit. Om de door jongeren veroorzaakte overlast en criminaliteit aan te pakken, heeft de politie enkele proactieve instrumenten tot haar beschikking gekregen. Zo zijn er op meerdere plekken in het district door middel van APV samenscholingsverboden en alcoholverboden ingesteld om groepsoverlast door jongeren tegen te gaan. Verder hanteert de politie de shortlistmethodiek om zicht te krijgen op de aanwezige jeugdgroepen en maakt zij gebruik van de Wet op de uitgebreide identificatieplicht. Naast de leeftijd, het geslacht en de verblijfplaats van een jongere, wordt eveneens zijn of haar etniciteit geregistreerd in het kader van 'weten wie het zijn en wat er speelt'.

Om de jeugdoverlast en multiculturele jongerenproblematiek het hoofd te kunnen bieden, zijn er binnen het politiedistrict niet alleen zeven jeugdagenten aangesteld, maar ook twee agenten met een taakaccent op jongeren uit etnische minderheden. Laatstgenoemde agenten zijn aangesteld omdat vooral Antilliaanse jongeren voor veel incidenten verantwoordelijk waren.

Uit de gesprekken met politiefunctionarissen komt naar voren dat de bijzondere aandacht voor jongeren met een niet-Nederlandse etnische achtergrond te maken heeft met de op observatie gestoelde overtuiging dat de etnische achtergrond een factor is om rekening mee te houden. De volgende verschillen tussen etnische groepen worden door de respondenten als belangrijk benoemd:

- geweldbereidheid (wel of geen ‘kort lontje’);
- toegepast geweldsniveau (vuisten of (vuur)wapengebruik);
- levenswijze (mate van op straat zijn en meer of minder luidruchtig zijn);
- plaatsgebondenheid en gezinsstructuur (leven de jongeren in een stabiel gezinsverband, al dan niet met twee ouders);
- contactbereidheid (mijdt men de politie of niet).

Door rekening te houden met de verschillende etnische achtergronden kan volgens de agenten het contact met en het optreden tegen jongeren effectiever verlopen.

Al met al leverde de eerste oriëntatie op het lokale beleid en de politieorganisatie het beeld op dat in het betreffende politiedistrict voldoende aanleiding bestaat om nader onderzoek te doen naar het vraagstuk van gelijke behandeling van jongeren en met name van jongeren uit etnische minderheden. Zowel in beleidsstukken als in de shortlist als in de gesprekken met de leidinggevenden en de agenten binnen het district wordt onomwonden gesproken over de overlast van jongeren in het algemeen en jongens uit enkele etnische minderheden in het bijzonder. Dat deze groepen een bijzondere – lees: ongelijke – behandeling behoeven, blijkt een uitgangspunt.

Duidelijk is overigens dat de gemeente en het district daarin zeker niet alleen staan. Waar onderzoeken al jaren een verhoogde delinquentie van jongeren uit diverse etnische minderheden laten zien en waar in de publieke opinie en onder politici de noodzaak van bijzondere aandacht hiervoor is toegenomen, rust op een dergelijke stellingname geen taboe meer. Het verband tussen jeugddelinquentie en etniciteit wordt stelselmatig gelegd en

ook in de landelijk toegepaste shortlistmethodiek wordt etniciteit benoemd als een te registreren kenmerk van problematische jeugdgroepen (Ferwerda & van Ham, 2010: 11).

2.2 Methode van onderzoek

De deelstudie omvat een aantal verschillende activiteiten waarin de methode van observatie centraal staat. Observaties zijn de meest geschikte methode om zicht te krijgen op de wijze waarop de politie in de praktijk optreedt. Enkel interviews of enquêtes zijn minder geschikt omdat deze een secundair en daardoor gekleurd beeld geven van de werkelijkheid. De neiging sociaal wenselijk te antwoorden is bij een onderwerp als dit onder professionals immers groot.

De observaties zijn uitgevoerd door drie vrouwelijke studenten van begin 20 met een etnisch Nederlandse achtergrond. De observaties hebben deels een kwalitatief en deels een kwantitatief karakter. Dit betekent dat de bevindingen enerzijds zijn vastgelegd in een vooraf opgesteld observatieformulier met gesloten items, hetgeen concrete tellingen en metingen mogelijk maakt, maar dat anderzijds ook vrije beschrijvingen van gebeurtenissen door de observanten in tekstvorm konden worden gemaakt.

Het observatieformulier is mede tot stand gekomen op basis van eerdere studies en eerder gehanteerde observatieprotocollen (Kop, 1999; Stol e.a., 2004; Stol & Vink, 2005; Adang e.a., 2006; Kop e.a., 2007). Met het oog op het specifieke thema van het onderzoek – gelijke behandeling – en een aantal praktische randvoorwaarden, zijn daarnaast ook veel nieuwe keuzen gemaakt. De gekozen opzet van het formulier, dat door de observanten in enkele proefobservaties is getest, is er vooral op gericht over de volgende zaken geobjectiverde, kwantitatieve gegevens te verzamelen:

- de aanleiding van het contact en de aanloop daartoe (vooral: kan een contact als proactief worden gekenmerkt of heeft het een duidelijk reactief karakter en dient het niet in de verdere analyse te worden meegenomen);
- de samenstelling van de groep van jongeren (met name geslacht, leeftijd, etnische achtergrond);
- de gedragingen van de groep als geheel jegens de agenten;
- gedragingen en handhavingsacties van agenten jegens de groep als geheel;

- kenmerken en gedragingen van individuele jongeren in de groep die in het contact individuele aandacht krijgen;
- gedragingen en handhavingsacties van agenten jegens deze individuele jongeren.

Waar het oorspronkelijk de bedoeling was enkele weken achtereenvolgend met de agenten mee te lopen, bleek dat uiteindelijk niet mogelijk. In verband met personeelskrapte en een veelheid aan verplichtingen voor de agenten, wilde de districtsleiding het meelopen van observanten niet aan de agenten opleggen. Na enkele aanloopstrubbelingen waarin soms op het laatste moment toch niet kon worden meegelopen, omdat de dienstdoende agent plotseling een nooddienst moest draaien, werden uiteindelijk twintig diensten geobserveerd. In achttien van deze diensten ging het om gewone surveillancediensten, twaalfmaal met jeugdagenten, viermaal met een wijk- en een jeugdagent en tweemaal alleen met wijkagenten. Daarnaast werden een noodhulpdienst en een uitgaansdienst geobserveerd. Twaalfmaal werd daarbij gekozen voor surveillance met de auto, zesmaal met de fiets en tweemaal te voet. De gemiddelde duur van de surveillances bedroeg 4 uur en 31 minuten. In deze tijd werden door de observanten 61 contacten met in totaal 357 jongeren geobserveerd. Van deze contacten volgden er tien na een voorafgaande melding van ongeregelde zaken, waarmee deze niet als proactief konden worden beschouwd. Besloten is deze contacten niet mee te nemen in de analyses, zodat uiteindelijk 51 contacten met in totaal 323 jongeren overbleven voor analyse.

Korte interviews na afloop

De observanten hadden de opdracht om voorafgaand aan en tijdens de observaties niet over de focus op gelijke behandeling te spreken en slechts waar nodig feitelijke informatie te vragen. Na afloop van elke observatiedienst werd een kort afrondend gesprek met de agenten gevoerd over de ervaringen tijdens de dienst en over de in de contacten toegepaste kennis en ervaring. Daarbij werd ook gevraagd naar de relevantie van factoren als groepsgrootte, leeftijd, geslacht en etniciteit van de jongeren.

Analyse en presentatie van de resultaten

De gegevens uit de observaties en de (korte) interviews werden voor zover ze kwantitatief van aard waren geanalyseerd met behulp van SPSS. De presentatie van de resultaten van de analyses hieronder, volgt de gehanteerde volgorde van analyse. Allereerst wordt in §2.3 ingegaan op de aanloop tot de contacten en op enkele basale kenmerken van de contacten, zoals duur van het contact, omvang van de groep en groepssamenstelling. Vervolgens gaat het in §2.4 over het gedrag van de jongeren tijdens het contact. In §2.5 wordt het gedrag van de agenten en de wijze van optreden beschreven, alsmede de argumentatie die daarvoor werd gegeven. In §2.6 gaat het vervolgens om de statistische verbanden tussen de groepssamenstelling, het gedrag van de jongeren en het optreden van de agenten. Voorafgaand aan de conclusie in §2.8 wordt ten slotte nog ingegaan op bevindingen uit de nagesprekken die de onderzoekers met de agenten hebben gehouden.

2.3 Aanloop tot de contacten en aanvangssituaties

In de surveillances bezoeken de agenten doelbewust plekken op straat waarvan ze weten dat er vaker jongeren rondhangen, en plekken waarvan bekend is dat er vaker overlast optreedt. Daarnaast bezoeken ze plaatsen waar kort daarvoor jongeren zijn aangetroffen en aangesproken. Zodoende willen de agenten dan een kijkje nemen. Wanneer op dergelijke plekken met jongeren contact wordt gelegd, gebeurt dit in de meeste gevallen – 44 van de 51 – op initiatief van de agent(en). In negen van deze gevallen blijkt er bij aankomst sprake van (kleine) misstanden die als aanleiding voor het contact dienen. Er staan fout geparkeerde auto's, er is sprake van een opstootje, jongeren zitten op het dak van een school, de jongeren hebben bier, waar dat volgens de APV niet is toegestaan.

In de andere gevallen is van ongeregelheden geen sprake, maar nemen de agenten niettemin het initiatief tot het contact, om 'te netwerken', een praatje te maken en hun gezicht te laten zien. Zijn de jongeren tevreden over de nieuw ingerichte hangplek? Veroorzaken ze geen overlast? Houden ze zich aan de gestelde regels? In één geval bestaat het contact uit een bezoek thuis aan een jongere met individuele trajectbegeleiding. In 5 van de 51 contacten gaat het om een groep die bij de politie bekend is en ook een eigen groepsnaam heeft gekregen. In de zeven gevallen waarin het initiatief tot contact bij

de jongeren zelf ligt, gaat het om een vraag of de melding van een gebeurtenis of spreken de jongeren de agenten aan over een eerder contact.

Het aantal jongeren dat in de contacten betrokken is, varieert. De meeste contacten betreffen kleinere groepjes van drie tot zes jongeren, maar er zijn ook enkele gesprekken met individuele jongeren en duo's (respectievelijk drie- en vijfmaal) en met grote groepen. Bij de grootste groep die wordt aangesproken gaat het om 35 jongens op een Cruyff-court.

De leeftijden van de jongeren variëren van 12 tot 25, met als uitschieters twee jongens van 8 jaar. Het gaat vooral om jongens (meer dan 85 procent) en voor iets meer dan 55 procent om jongeren die als 'etnisch autochtoon' worden ingeschat. Meisjes met een niet-Nederlandse achtergrond worden opvallend weinig aangetroffen. Wanneer het aandeel van de verschillende categorieën jongeren in de contacten wordt vergeleken met het aandeel van diezelfde categorieën in de jeugdige bevolking, blijkt sprake van een oververtegenwoordiging van jongens en vooral van jongens met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. Duidelijk is echter dat deze oververtegenwoordiging niet zonder meer op ongelijke behandeling door de politie hoeft te duiden. Een alternatieve verklaring is dat de disproportionele verhouding het gevolg is van een verschillende trefkans van de verschillende groepen jongeren op de plaatsen en tijden waarop de politie surveilleert.

Aan het feit dat contacten met Antilliaanse jongeren zijn ondervertegenwoordigd in de steekproef kan volgens de politie geen conclusie worden verbonden omdat deze jongeren zich in specifieke wijken en op specifieke plekken ophouden, die in het kader van het onderzoek waarschijnlijk minder zijn bezocht.

De duur van de contacten varieert sterk. Een kwart van de contacten duurt minder dan vijf minuten. Een kwart duurt langer dan een kwartier. De twee langste contacten duren zelfs een half uur. De gemiddelde duur is een kleine tien minuten.

Tabel 2.1: Vertegenwoordiging van etniciteit en geslacht in de lokale populatie van 15 tot 25 jaar en in de geobserveerde contacten (percentages)

	Populatieverdeling in gemeente (15-25 jaar)		Verdeling in de geobserveerde contacten (n=240)		Over- en ondervertegenwoordiging	
	Man	Vrouw	Man	Vrouw	Man	Vrouw
Autochtoon	30,5	28,3	42,9	12,9	40,8	-54,5
Allochtoon	20,8	20,4	12,9	1,7	-38,2	-91,6
• Marokko	2,1	2,1	5,2	0,0	146,8	-100,0
• Turkije	1,1	1,1	18,5	0,0	1570,7	-100,0
• Surinaams/Antilliaans	8,5	8,3	2,1	0,0	-74,7	-100,0
• Overig niet-westers	5,0	4,8	3,9	0,0	-22,3	-100,0
• Westers	4,2	4,0	0,0	0,0	-100,0	-100,0
Totaal	51,3	48,7	85,4	14,6	66,4	-70,0

(Bron: CBS statline)

2.4 Gedrag van de jongeren in de contacten

Zoals aangegeven, staat een klein deel van de contacten in het licht van door de agenten in de aanloop naar het contact gesignaleerde misdragingen. Eenmaal aangesproken is het gedrag van de jongeren in de meeste contacten echter positief te noemen. Tabel 2.2 biedt een overzicht van de scores op tien gedragsitems die door de observanten bij elk contact voor de jongeren zijn vastgelegd. Te zien is dat de jongeren zich in de ogen van de observanten veelal vriendelijk en meewerkend gedragen en dat er slechts in enkele contacten sprake is van confronterend en brutaal gedrag. Daarnaast wordt opgemerkt dat de jongeren wisselend zijn in het ontzag dat ze voor de agenten hebben. Agenten worden frequent met je en jij aangesproken. Ten slotte laten de jongeren over het algemeen niet zien dat ze de contacten met de agenten waarderen, maar ook niet dat ze de contacten vervelend vinden.

Tabel 2.2: Gedrag jongeren in het contact, zoals beoordeeld door observant (percentages, n=51)

	Ze er oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Ze er eens
Jongeren gedragen zich vriendelijk	2	8	29	43	18
Jongeren gedragen zich meewerkend	2	12	27	39	20
Jongeren tonen ontzag voor de agenten	2	33	31	31	2
Jongeren gedragen zich confronterend	26	56	12	6	0
Jongeren gedragen zich brutaal	38	36	16	10	0
Jongeren gedragen zich gewelddadig	94	4	0	2	0
Jongeren zijn afwachtend	2	22	44	22	10
Jongeren behandelen agent(en) als hun gelijke(n) (gebruik je, jij enzovoort)	4	12	41	39	4
Jongeren laten merken dat ze het contact met de agenten waarderen	8	27	45	12	8
Jongeren laten merken dat ze het contact met de agenten vervelend vinden	22	35	35	8	0

De verschillen in gedraging tussen de groepen zijn overigens aanzienlijk. Terwijl sommige groepen vooral geschrokken op de aandacht van de agenten reageren, reageren andere groepen juist brutaal. Ook zijn er groepen die het wel leuk en interessant vinden om met de agenten te praten. Daarnaast zijn er binnen de groepen verschillen tussen de individuele jongeren waar te nemen. Sommige jongeren zijn erg open en gemakkelijk in hun contacten met de agenten (in één geval wordt zelfs openlijk met een vrouwelijke agent geflirt). Andere jongeren in eenzelfde groep kunnen zich juist terughoudend opstellen. In twee contacten waar alcohol in het spel is, is enerzijds sprake van dronken jongeren die zich misdragen en agressief zijn, en anderzijds van vrienden die de zaak proberen te sussen.

2.5 Gedrag en optreden van de agenten

De aard van de contacten verschilt sterk. In bijna de helft van de contacten gaat het de agenten om netwerken en informatie-uitwisseling. In ruim een kwart is (ook) sprake van controle en een wat kleiner deel staat vooral in het teken van handhaving. In één geval betreft het contact hulpverlening naar aanleiding van een vraag van een jongere.

In het merendeel van de geobserveerde contacten zijn de agenten vriendelijk en betrokken en tonen ze interesse in de jongeren (tabel 2.3). De toon van de contacten verschilt van meer formeel tot meer informeel. In bijna de helft van de contacten maken de agenten grapjes, waarbij soms ook straattaal wordt gebezigd. In andere gevallen is duidelijk sprake van een meer formele en afstandelijke houding.

Tabel 2.3: Gedrag agenten in het contact, zoals beoordeeld door observant (percentages, n=51)

	Ze er oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Ze er eens
Agenten gedragen zich vriendelijk	2	4	14	51	29
Agenten gedragen zich afstandelijk	16	39	29	16	0
Agenten gedragen zich confronterend	29	37	22	12	0
Agenten behandelen jongere(n) als hun gelijke(n)	8	24	45	24	0
Agenten maken gebruik van hun gezag	6	39	25	20	10
Agenten gedragen zich formeel	4	31	35	24	6
Agenten tonen interesse in de jongeren	6	14	29	39	12

De agenten lijken te doen wat de situatie hun ingeeft. In een aantal gevallen nemen de agenten uitgebreid de tijd om met de jongeren te praten, bijvoorbeeld over gebeurtenissen in het voorafgaande weekend of over het Cruyffcourt en over de mogelijkheid van een voetbalwedstrijd tussen jongeren en agenten. Er wordt in dergelijke gesprekken goed naar de jongeren geluisterd, er worden complimentjes uitgedeeld en er is sprake van emotionele ondersteuning, geruststelling en persoonlijke aanmoediging. In andere gevallen houden de agenten het juist kort en dulden ze weinig tegenspraak.

Hoewel de verschillen in gedragingen en houdingen vanzelfsprekend samenhangen met de aanloop van het contact en de wijze waarop dit zich ontwikkelt, spelen ook andere factoren een rol. Zo is er enerzijds een contact waarin een agent nogal nors reageert omdat hij de betreffende groep al langer kent en vervelend vindt, en anderzijds een contact waarin de agenten juist een oogje dichtknijpen bij een overtreding van de APV inzake alcohol op straat. Het is daarbij duidelijk dat de agenten hun ruime discretionaire en onderhandelingsruimte benutten. In een ander contact wordt eenzelfde overtreding van de APV door de agenten namelijk juist benut om van de jongeren te eisen dat zij hun ID tonen.

Met de inzet van specifieke instrumenten zijn de agenten tamelijk spaarzaam. In zeven gevallen is sprake van aan de groep gerichte bevelen (de jongeren moeten van het dak afkomen, de auto's moeten weg). In één geobserveerde nachtdienst wordt driemaal een jongere gearresteerd, onder meer wegens herhaaldelijk uitschelden van de agenten, en wordt aansluitend nog een jongere gefouilleerd. In 5 contacten wordt aan in totaal 25 jongeren gevraagd hun ID te tonen.

In slechts één contact, dat plaatsvond naar aanleiding van een melding, werden boetes opgelegd. Hoewel dit contact een reactief karakter had en daarom buiten de kwantitatieve analyse is gehouden, verdient het toch de aandacht. Het gaat hier om een groep van vijf jongens in de leeftijdscategorie van 18 tot 22 jaar, waarvan er één een Nederlandse, één een Surinaamse en drie een andere niet-westerse achtergrond hebben. Opvallend is dat de agent die de melding oppikt al in de aanloop naar het contact aan de observant aangeeft dat hij 'helemaal klaar' is met deze groep. Wat er in het verleden precies is gebeurd, wil hij niet zeggen, maar ze hebben zijn vertrouwen beschaamd en hij zal ze desnoods een boete voor 'scheef oversteken' geven. In het contact dat volgt, geeft de agent een bijzonder inkijkje in zijn discretionaire ruimte. De blanke, de Surinaamse en één andere jongere krijgen inderdaad een boete om een voor de observant onduidelijke reden: 'iets als hinderlijk gedrag'. De twee anderen krijgen een waarschuwing.

2.6 Verklaringen van verschillen

Waar er tussen en binnen de contacten sprake is van een verscheidenheid aan gedragingen van agenten en van verschillen in de inzet van proactieve instrumenten, is de vraag natuurlijk welke factoren hierop van invloed zijn en of er aanwijzingen zijn voor het systematisch ongelijk behandelen van jongeren uit etnische minderheden. Ter beantwoording van deze vraag kijken we zowel naar de waarnemingen op contactniveau als naar de waarnemingen op het niveau van de individuele jongeren binnen deze contacten.

Bij de analyse op contactniveau – 51 waarnemingen – kunnen het gedrag van de agenten in het contact, het gebruik van sociale vaardigheden en de uitoefening van controlerende en handhavende instrumenten als afhankelijke, te verklaren, variabelen worden beschouwd. Gezien het incidentele gebruik is voor de laatstgenoemde instrumenten een kwantitatieve analyse echter weinig zinvol.

Als onafhankelijke, verklarende variabelen nemen we in beschouwing: de groepsomvang, de gemiddelde leeftijd van de jongeren, de proportie meisjes in de groep, de proportie etnisch Nederlandse jongeren, de vraag of de agenten de jongeren in kwestie al kenden en het gedrag van de jongeren.

Tabel 2.4 geeft een overzicht van de gevonden bivariate samenhangen, terwijl de tabellen 2.5 en 2.6 de uitkomsten tonen van twee meervoudige regressieanalyses.

De resultaten van deze analyses zijn deels conform wat verwacht kon worden, maar deels ook verrassend. De belangrijkste verklaring voor verschillen in het gedrag van de agenten wordt gevonden in het gedrag van de jongeren. Vooral wanneer al in de aanleiding van het contact sprake is van delinquent gedrag – hinderlijk gedrag, alcoholgebruik, verkeersovertreding –, heeft dit een duidelijke invloed op de houding van de agenten jegens de jongeren. Daarnaast vormt het gedrag van de jongeren gedurende het verloop van het contact een tweede belangrijke verklaring: indien de jongeren zich correct en vriendelijk gedragen, weerspiegelt zich dat in het gedrag van de agent.

Daarnaast volgt uit de regressieanalyse dat de groepsgrootte geen systematische invloed uitoefent op het agentgedrag, maar de samenstelling van de groep wel. Een groter aandeel meisjes in een groep blijkt van positieve invloed op het gedrag van de agent. Verrassend genoeg geldt hetzelfde voor een groter aandeel van jongeren uit etnische minderheden. Anders gezegd, jongeren met een etnisch Nederlandse achtergrond lijken in vergelijkbare situaties juist wat minder positief te worden bejegend.

De inzet van positieve communicatieve vaardigheden valt minder goed te verklaren, vermoedelijk omdat dergelijke vaardigheden tot het vaste handelingspatroon van agenten behoren. Het enige significante verband dat hier uiteindelijk wordt gevonden is dat agenten deze vaardigheden meer toepassen naarmate jongeren zich positiever gedragen.

Tabel 2.4: Samenhang tussen contactkenmerken en agentoptreden (correlaties, n=51)

Kenmerken groep	Optreden			
	Gedrag agenten	Gebruik sociale vaardigheden	Proportie jongeren om ID gevraagd	Proportie jongeren waarschuwing
Groepsomvang	0,20	0,38	-0,02	-0,06
Proportie meisjes	0,14	0,02	-0,15	-0,15
Proportie allochtone jongeren	0,05	0,12	-0,14	-0,06
Gemiddelde leeftijd	0,08	-0,10	-0,28	-0,15
Aanleiding is delinquent gedrag	-0,70	-0,38	0,02	0,58
Gedrag jongeren tijdens contact	0,55	0,43	-0,11	-0,10
Agenten kennen de jongere(n)	0,41	0,39	-0,10	-0,28

Vet: significante correlatie (significantienniveau 0,05)

Tabel 2.5: Verklaring agentgedrag (meervoudige regressie, n=51)

	B	Significantie
Constante	3,37	0,000
Groepsomvang	-0,05	0,229
Proportie meisjes	2,32	0,034
Proportie etnisch niet-Nederlands	1,29	0,310
Delinquent gedrag is aanleiding	-2,73	0,000
Agenten kenden jongeren	0,72	0,068

Tabel 2.6: Verklaring inzet positieve contactvaardigheden (meervoudige regressie, n=51)

	B	Significantie
Constante	-1,36	0,303
Groepsomvang	0,12	0,074
Proportie meisjes	0,07	0,967
Proportie etnisch niet-Nederlands	1,31	0,145
Delinquent gedrag is aanleiding	0,36	0,039
Agenten kenden jongeren	0,90	0,136

Ook tussen het optreden van de agenten tegen individuele jongeren binnen de groepen en de etniciteit en het geslacht van de betreffende jongeren bestaat geen significant verband (tabel 2.7). De observaties wijzen er niet op dat de agenten harder optreden tegen individuele jongeren met een niet-Nederlandse etniciteit.

Tabel 2.7: Optreden van agenten tegen individuele jongeren binnen de groepen (tellingen)

	Geen	Arres- tatie	Fouil- leren	ID	Controle anders	Waar- schuwing	ID + waarsch	Totaal
Etniciteit								
• NL	103	1	0	10	8	6	2	130
• Niet-NL	92	0	1	8	1	7	1	110
Geslacht								
• Man	164	1	1	17	8	12	3	206
• Vrouw	31	0	0	1	1	1	0	34
Totaal	195	1	1	18	9	13	3	240

2.7 Nagesprekken met agenten

In nagesprekken aan het einde van de diensten is aan de agenten zelf gevraagd naar factoren die volgens hen van invloed zijn op hun optreden: waar letten ze op, wanneer treden ze harder op en wanneer minder hard. De antwoorden op deze vragen blijken goed aan te sluiten op het geobserveerde gedrag.

De belangrijkste vraag voor de agenten is en blijft of er sprake is van strafbare feiten, dan wel een incident als bijvoorbeeld overlast, een vechtpartij of

andere ‘dingen die niet getolereerd kunnen worden’. In dergelijke gevallen gaan agenten steviger het contact in. Regels die daarbij gelden zijn ‘tweemaal waarschuwen dan bekeuren’ en ‘als de overlast niet stopt, ga je namen noteren en verbaliseren’. Het is duidelijk dat hierbij het gezag van de agent in het geding is. Een stevige aanpak wordt ook gekozen ‘als je een statement wilt maken’ en ‘als ze me bedonderen’. Het omgekeerde geldt echter ook: ‘Als de jeugd zich gedraagt, moet je dat ook belonen.’

Jeugdagenten willen echter vooral ook contact onderhouden en zien jongeren als bron van informatie. ‘We hebben andere belangen dan noodhulp, een andere insteek.’ ‘In zo’n geval [moet je] wat minder streng zijn.’ ‘Als je wilt investeren in contact, ga je minder stevig het contact in.’ ‘Als je ze nog nodig hebt – informatiepositie – ga je niet bekeuren.’

Verder lijkt het in een dergelijke situatie een kwestie van de juiste balans zoeken. De agenten zijn het erover eens dat je in zo’n geval niet te hard, maar ook niet te zacht kan zijn. ‘Niet erboven gaan staan op basis van macht [...] maar soms moet je wel.’ Maar ook: ‘Niet te soft zijn, grenzen aangeven.’ En: ‘Je bent er niet alleen om aardig te zijn.’

Do’s zijn: ‘laagdrempelig blijven’, ‘meepraten, in hun waarde laten’, ‘goed observeren, luisteren, signalen oppikken’, ‘verplaats je in hun niveau/leefwereld’, ‘jezelf blijven’, ‘een dolletje maken’. Don’ts zijn: ‘dingen beloven die je niet kan doen’, ‘populair mee lopen doen’, ‘snel corrigeren en betuttelen’, ‘klakkeloos aannemen wat ze zeggen’.

Ook wordt er in groepen ‘geïnvesteerd’ en belang gehecht aan ‘achtergronden’: ‘waarom is een groep zoals hij is’, ‘welke frustraties zijn er’, ‘weten wat ze bezighoudt’, ‘weten wat voor soort jongere waar hangt’, ‘kennen en gekend worden’, ‘de trends van het moment’, ‘belangstelling ervoor hebben’. Daarnaast stelt een jeugdagent dat achtergrondkennis nodig is ‘over hoe met jongeren om te gaan’.

Over het opvragen van ID’s en het fouilleren bestaat eensgezindheid. Dat mag niet zomaar gebeuren. De instructies lijken helder. Genoemde redenen om te fouilleren zijn (vermoeden van) drugsgebruik of wapenbezit en bij inbraak of op grond van een APV. Ook kan voor een ID worden gefouilleerd.

Voor het vragen naar de ID worden twee redenen onderscheiden: bij strafbare feiten (staande-houding, een bon) en voor het in kaart brengen van een groep, ‘als je met de shortlist bezig bent’. Een agent formuleert het iets breder: ‘Als ik een naam nodig heb voor de politietaak.’

Bij de vraag of bepaalde kenmerken van het contact of van de jongeren van invloed zijn op het contact, leggen de agenten toch spontaan de meeste

nadruk op verschillen tussen etnische groepen. Surinamers en Antillianen lopen liever weg dan zich met het gesprek te bemoeien. Marokkaanse en Turkse jeugd is gesloten. Chinese groepen zijn er wel, maar je hebt er geen last van, je ziet ze niet. 'Antilliaanse jongens, daar krijg ik geen goed contact mee. Het gesprek loopt niet. Ze zijn wantrouwend.' 'Antillianen zijn antipolitie. Nederlandse jongeren vinden het uniform heel interessant.'

Maar, stelt een agent: 'Je moet het ook per individu bekijken.' Ook een andere agent meent dat de precieze samenstelling van de groep er voor hem eigenlijk niet toe doet: 'Voor mij persoonlijk hebben deze dingen geen invloed. Het gaat meer om de sfeer in de groep, hoe de jongeren zich gedragen.'

2.8 Conclusie

In de observaties van proactieve contacten tussen politie en jongeren zijn jongens en vooral jongens met een Turkse of Marokkaanse achtergrond sterk oververtegenwoordigd in verhouding tot hun aandeel in de gemeentelijke populatie. De vraag is echter of dit een aanwijzing is voor ongelijke behandeling. Hiertegen kan namelijk worden ingebracht dat deze oververtegenwoordiging mogelijk het gevolg is van het gedrag van deze jongeren, dat wil zeggen: het zich op straat en op hangplekken verzamelen in grotere groepen die indachtig het gevoerde beleid de aandacht van de politie vragen.

Als naar de inhoud van de contacten wordt gekeken, kan worden gesteld dat het merendeel ervan in het teken staat van contacten leggen en onderhouden, en een gemoedelijk karakter heeft. In de geobserveerde proactieve contacten kwamen boetes en arrestaties nauwelijks voor en de agenten namen veelal een positieve houding aan, waarin zij gebruikmaakten van communicatieve vaardigheden als handen schudden, complimentjes geven en grappen maken.

Contacten die worden gelegd naar aanleiding van delinquent gedrag door jongeren kennen een wat minder vriendelijke sfeer en dat is ook het geval wanneer de jongeren zich minder positief jegens de agenten gedragen. In dergelijke gevallen wordt vaker om identificatie gevraagd en is er vaker sprake van de controle van andere documenten, het geven van waarschuwingen en het wegsturen van jongeren.

Uit de analyses blijkt dat wanneer de proportie meisjes in een groep hoger is, het contact wat beter verloopt, en hetzelfde geldt voor contacten met een hogere proportie jongens met een niet-Nederlandse achtergrond. Van een ruwe, hardhandige of anderszins ernstige ongelijke behandeling van jongeren

uit etnische minderheden was in de waargenomen contacten zeker geen sprake; ook kwam de etnische achtergrond in de aanloop naar de contacten nauwelijks ter sprake.

Dat de contacten met deze jongeren zo soepel verlopen, lijkt vooral het resultaat van het meer frequente contact dat agenten met hen hebben. Juist in de proactieve contacten bestaat voor agenten de mogelijkheid jongeren met een niet-Nederlandse achtergrond te leren kennen en te begrijpen, zonder dat het daarbij direct hoeft te gaan om delinquent gedrag en formeel optreden. Dit betekent dat dergelijke contacten niet alleen kunnen bijdragen aan de socialisering en normalisering van de jongeren in kwestie, maar evenzeer aan een evenwichtig en realistisch beeld van die jongeren bij de agenten. Kortom, proactieve contacten lijken, meer dan repressieve contacten, te kunnen bijdragen aan het ontwikkelen van wederzijds begrip en respect en daarmee aan een genuanceerder politieoptreden jegens jongeren met verschillende etnische achtergronden.

Een serieuze beperking van het onderzoek is natuurlijk dat door het meelopen van de observanten het waar te nemen gedrag wordt beïnvloed. Zo kan het feit dat de observant meegaat al direct bij aanvang van een dienst invloed hebben op de keuze voor het te gebruiken vervoermiddel en de te bezoeken plekken. De vraag die natuurlijk vooral gesteld moet worden, is of de geobserveerde personen zich bij aanwezigheid van observanten sociaal wenselijk gedragen, en of agenten die daar reden toe hebben zich bewust aan het onderzoek onttrekken. Hoewel dergelijke validiteitsproblemen zeker niet kunnen worden uitgesloten, kan wel worden opgemerkt dat we de indruk hebben dat hiervan slechts beperkt sprake is geweest. In de geobserveerde situaties leek het gedrag van de agenten natuurlijk en bovendien ging het vaak om contacten met bekende jongeren, waarbij het voor de agenten minder goed mogelijk is om plotseling heel ander gedrag dan gebruikelijk te vertonen. Daarnaast waren de agenten vooraf niet geïnformeerd over de speciale aandacht in de observaties voor gelijke behandeling en bleek in de nagesprekken juist dat door de agenten over dit onderwerp vrijelijk werd gepraat, zonder hang naar politieke correctheid.

Eerste survey: scholieren aan het woord

Wat zijn de persoonlijke ervaringen van jongeren met proactief politieoptreden? Hoe vaak komen ze hiermee in aanraking, op welke wijze en wat betekenen deze contacten voor hun oordeel over de legitimiteit van de politie als instituut?

Om op deze in hoofdstuk 1 geformuleerde vragen een antwoord te krijgen is aanvullend op het observatieonderzoek een eerste survey onder scholieren gehouden, waarvan hieronder verslag wordt gedaan.

In §3.1 wordt allereerst uiteengezet hoe de survey is uitgevoerd, waarbij wordt ingegaan op de vragenlijst, de gemeten variabelen, de selectie van respondenten en de respons. Daarna worden in de daaropvolgende paragrafen de resultaten gepresenteerd.

3.1 Methode van onderzoek

De survey werd uitgevoerd onder scholieren op vier verschillende scholen. Daarbij werd tweemaal een schriftelijke enquête gebruikt die door de scholieren in de klas kon worden ingevuld en tweemaal een internetenquête die de scholieren in hun tussenuren dienden in te vullen.

Afhankelijke variabelen

Waar dit onderzoek zich richtte op de proactieve aanpak jegens jongeren, zijn in de survey vragen gesteld over de contacten die de jongeren in een periode van twaalf maanden met de politie hebben gehad. Deze vragen betroffen:

- het aantal contacten, met verschillende aanleidingen (zoals contact omdat de jongere iets had misdaan, aangifte, zelf contact gezocht);
- het aantal keren dat agenten verschillende instrumenten hadden gebruikt (aanspreken, waarschuwing geven, bekeuren, identiteitsbewijs laten tonen, fouilleren op straat, meenemen naar het bureau, inbeslagname van goederen en huisbezoek);

- de beoordeling door de jongeren van het verloop van het contact (contactoordeel, Cronbachs alfa: 0,94).

Daarnaast werden in de vragenlijst een groot aantal vijfpunts-Likertschaal-items voorgelegd met het oog op de vaststelling van het legitimiteitsoordeel dat de jongeren over de politie hadden (zie §3.5 voor de schaalconstructie).

Onafhankelijke variabelen: individu

Vanuit het perspectief van gelijke behandeling werden in de vragenlijst drie kenmerken van de individuele jongeren onderscheiden, namelijk leeftijd, geslacht en etniciteit. Waar de eerste twee kenmerken op gebruikelijke wijze via een directe vraag werden vastgesteld, is er bij de vaststelling van etniciteit bewust besloten om geen gebruik te maken van formele definities als nationaliteit en/of het onderscheid autochtoon-allochtoon. In plaats daarvan zijn drie andere vragen gesteld, namelijk naar het geboorteland van de jongere zelf, naar de etnische zelfidentificatie: 'Tot welke etnische achtergrond vind jij jezelf behoren?' en naar veronderstelde etnische ascriptie door de politie: 'Hoe denk je dat agenten jou zien?' De frequenties op deze variabelen zijn naast elkaar gepresenteerd in tabel 3.1.

Vanuit de gedachte dat dit deelonderzoek zich richt op de eigen ervaringen van jongeren, is de variabele etniciteit in de navolgende analyses steeds gebaseerd op de etnische zelfidentificatie: de etnische achtergrond waartoe de jongere zichzelf rekent.

Onafhankelijke variabelen: groep

Vanuit de gedachte dat het proactieve beleid van de politie zich vooral richt op groepen van jongeren en de overlast en criminaliteit die zij veroorzaken, zijn tevens drie variabelen gemeten die betrekking hebben op de vrienden-groep waarmee de jongere optrekt. Dit zijn de groepsgrootte, het aantal uren dat de groep op straat doorbrengt en de mate van groepsdelinquentie.

De groepsgrootte is direct aan de jongeren gevraagd in de vorm van een meerkeuzevraag naar de groottecategorie van de groep. Het aantal uren per week dat de groep op straat doorbrengt, is berekend als het product van het aantal uren per dag dat de groep gemiddeld samen optrekt, het aantal dagen

Tabel 3.1: Geboorteland, etnische zelfidentificatie en veronderstelde ascriptie (n= 452)

	Percentage
<i>In welk land ben je geboren?</i>	
Nederland	82,2
Nederlandse Antillen/Aruba	2,8
Suriname	3,6
Turkije	1,9
Marokko	2,8
Missing/overig	6,8
	100,0
<i>Tot welke etnische achtergrond vind jij jezelf behoren?</i>	
Nederlands	33,7
Nederlands + anders	19,1
Antilliaans	4,0
Surinaams	7,6
Turks	13,1
Marokkaans	7,0
Anders niet-westers	9,3
Anders westers	2,8
Missing/overig	3,4
	100,0
<i>Hoe denk je dat agenten jou zien?</i>	
Nederlands	39,0
Antilliaans	5,3
Surinaams	11,0
Turks	18,0
Marokkaans	13,3
Missing/overig	13,3
	100,0

per week dat dat gebeurt, en de mate waarin hierbij van de openbare ruimte gebruik wordt gemaakt. De variabele groepsdelinquentie is gemeten door samentelling van de antwoorden op vijftien items over het vertonen van delinquent gedrag door de groepsleden, zoals spijbelen, zwartrijden, stelen, drugsgebruik en openbare dronkenschap (Cronbachs alfa: 0,91).

Deelpopulaties en respons

Het oorspronkelijke plan was het survey-onderzoek in zijn geheel uit te voeren in hetzelfde district als waar de observatiestudie werd uitgevoerd. Dit is uiteindelijk niet gelukt. Ondanks herhaalde pogingen en de inschakeling van diverse kanalen bleek in het betreffende district slechts een van de relevante scholen bereid tot medewerking aan de survey. Redenen om ondanks herhaalde verzoeken van de kant van de onderzoekers toch te blijven weigeren, waren vooral de door scholen ervaren enquêtedruk en de vrees voor negatieve gevolgen voor de reputatie van de school. Om deze reden werd uiteindelijk uitgeweken naar een drietal scholen in andere steden.

In de scholen die zijn bezocht is steeds een aantal klassen in het onderzoek betrokken, waarbij niet alleen een spreiding in leeftijd maar ook in

schoolniveau werd nagestreefd. In tabel 3.2 worden de bezochte locaties en het aantal geënquêteerde jongeren weergegeven, samen met enkele populatiekarakteristieken. Waar de enquêtes werden afgenomen in klassen en groepen (locaties 3 en 4) was de respons, wanneer eenmaal toegang tot de school was gekregen, zeer hoog. Alle aanwezige leerlingen vulden steeds de lijst goed in en uit navraag over afwezigheid bleek dat deze ‘non-respons’ beperkt was tot 1 à 2 procent. Bij de enquêtes die via internet werden afgenomen (scholen 1 en 2) was sprake van een duidelijk mindere respons en een mindere kwaliteit van invullen (gedeeltelijk ingevulde enquêtes). Bovendien kon school 2 achteraf geen duidelijkheid meer geven over het aantal leerlingen dat gevraagd was de enquête in te vullen.

Tabel 3.2: Deelpopulaties in het onderzoek (n=452)

	n	Niveau	Leeftijd gem (min-max)	Aandeel jongens (percentage)	Aandelen etnische achtergronden a b c d* (percentages)			
1	126	vmbo	14,3 (12-18)	44	18	14	58	10
2	57	vmbo	15,4 (14-18)	41	46	16	30	9
3	110	mbo	17,6 (16-22)	40	49	13	25	14
4	179	havo-vwo-vmbo	14,6 (12-19)	46	31	22	35	12

* De gegeven percentages betreffen zelfidentificaties met respectievelijk a) een Nederlandse identiteit, b) een deels Nederlandse identiteit, c) een niet-westerse identiteit en d) overige identiteiten

3.2 Contacten en ervaringen met de politie

Een kleine 55 procent van de jongeren blijkt in het afgelopen jaar een of meer contacten met de politie te hebben gehad. De aantallen door de jongeren gerapporteerde contacten zijn naar aanleiding en ingezette instrumenten samengevat in de tabellen 3.3 en 3.4.

Hoewel dat niet met zekerheid is vast te stellen, duiden de gegeven antwoorden erop dat veel van de gerapporteerde contacten met de politie inderdaad een proactief karakter hadden. Slechts 11,5 procent van de jongeren geeft aan contact te hebben gehad omdat hij of zij iets had misdaan, en ook het aantal meldingen van repressief politieoptreden is beperkt. Slechts een beperkt percentage van de jongeren heeft een bekeuring gekregen en ook hebben weinig jongeren te maken gehad met de inbeslagname van goederen of meenemen naar het politiebureau.

De inzet van proactieve instrumenten zoals waarschuwen, wegsturen, identiteitscontrole en foullering wordt vaker gemeld. Zo hebben bijna 27 op de 100 jongeren in het afgelopen jaar hun ID een of meer keren moeten to-

nen. Ruim 20 procent is wegens rondhangen eenmaal of meermalen wegge-
stuurd en bijna 10 procent is eenmaal of meermalen op straat gefouilleerd.

Tabel 3.3: Hoe vaak heb je in de afgelopen twaalf maanden om elk van de volgende redenen contact gehad met de politie? (n=452)

	Geen enkele keer	Een keer	Meer dan een keer
Omdat iemand uit je omgeving hulp nodig had	85,8	11,2	3,0
Omdat je aangifte wilde doen	79,2	18,0	2,8
Omdat je iets had misdaan	88,5	8,5	3,0
Omdat de politie je ten onrechte ergens van verdacht	90,0	7,4	2,5
Omdat je in een groep was die met de politie te maken kreeg	89,4	7,6	3,0
Om andere redenen, namelijk:*	94,9	4,0	1,1

* genoemde redenen zijn onder meer ruzie in de familie, burenruzie en stage en werk.

Tabel 3.4: Hoe vaak heb je in de afgelopen twaalf maanden het volgende meegemaakt? (n=452)

	Geen enkele keer	Een keer	Meer dan een keer
Een agent sprak je op straat aan	63,8	19,9	16,3
Een agent gaf je een waarschuwing	74,2	16,1	9,7
Een agent gaf je een bekeuring	87,9	8,5	3,6
Een agent vroeg je om je identiteitsbewijs te tonen	73,1	15,0	8,5
Je werd op straat gefouilleerd	91,3	4,4	2,8
Je werd meegenomen naar het politiebureau	92,6	4,7	2,8
De politie nam iets van je in beslag (bijvoorbeeld een wapen of drugs)	97,9	1,7	0,4
Je werd, alleen of met vrienden, door de politie ergens weggestuurd omdat je er niet mocht rondhangen	79,9	9,7	10,4

Behandelingsoordelen

De oordelen van de jongeren over de behandeling in de contacten zijn voor een groot deel positief of neutraal (tabel 3.5). Een substantiële minderheid van 25 à 30 procent rapporteert echter niet goed, eerlijk en/of normaal te zijn behandeld.

Tabel 3.5: Hoe vind je dat de politie jou de afgelopen twaalf maanden heeft behandeld? (percentage (helemaal) eens, n=210)

	Percentage (helemaal) eens
Ik ben goed behandeld door de politie	56,0
Ik ben eerlijk behandeld door de politie	51,7
Ik ben behandeld zoals ieder ander in die situatie behandeld zou worden	55,4
Ik ben op een normale manier behandeld	57,5

De argumentaties bij deze oordelen laten zien dat aan zeer positieve oordelen geen uitzonderlijke prestaties van de zijde van de politie ten grondslag hoeven te liggen. Zo werden bij de meest positieve oordelen onder meer de volgende argumenten gegeven.

Argumenten bij positieve oordelen

- 'Gewoon, ik vond me niet onder druk, ze vroegen gewoon aantal vragen meer niet en ze vonden het goed en ze waren ook wel vriendelijk.'
- 'Ik reed eens zonder licht op de fiets, toen de politie mij aansprak, deden ze dat heel rustig.'
- 'Ik was weggelopen van huis en ze kwamen mij zoeken om me naar huis te brengen.'
- 'Ik ging aangifte doen vanwege iemand die mij zomaar op straat lastigviel. De politie was erg aardig.'
- 'Waarschuwing: volgende keer licht.'
- 'Iedereen die iets doet moet daar voor boeten ook al ben je het zelf, maar soms vind je het niet eerlijk.'
- 'Police is good for life.'

Lage contactoordelen worden door de jongeren veelal beargumenteerd aan de hand van een concreet incident waarin een of meer agenten, volgens de betrokken jongere, oneigenlijk gedrag hebben vertoond.

Voorbeelden vertoond oneigenlijk gedrag

- 'Door me huidskleur is het wat moeilijker om mij te geloven, zei een agent ooit tegen mij.'
- 'Ik ben vaak ten onrechte gefouilleerd meegenomen voor verhoor, zulke dingen.'
- 'Ik ben slecht behandeld, net alsof ik een stuk vuil was.'
- 'Omdat ik allochtoon ben, hebben ze mij niet met respect behandeld.'
- 'Tegen de muur aan staan, klootzak.'
- 'Omdat ik niet blank ben.'
- 'Hij begon te vloeken en te dreigen.'
- 'Alsof ik een hond ben.'
- 'Ze gingen mij slaan en uitlachen.'

Een vergelijking van de contactoordelen van jongeren die één keer, twee keer of vaker contact met de politie hebben gehad, wijst daarnaast uit dat bij een toename van het aantal contacten de waardering snel afneemt (tabel 3.6). Ook dit duidt erop dat een incidentele negatieve ervaring een sterkere invloed op het oordeel heeft dan een of meer positieve ervaringen. Deze negatieve relatie tussen het aantal contacten en het oordeel daarover blijkt overigens niet alleen te bestaan bij meer reactieve maatregelen zoals boetes. Ook bij jongeren die uitsluitend met als proactief te duiden instrumenten te maken kregen, is sprake van een dergelijk negatief verband.

Tabel 3.6: Behandelingsoordeel naar aantal contacten (n=210)

Aantal contacten	n	Behandelings- oordeel	Standaard- deviatie
een keer contact	39	0,74	0,24
twee keer contact	33	0,64	0,29
meer dan twee keer contact	138	0,54	0,31
Totaal	210	0,59	0,31

Significantie (Anova): 0,001

3.3 Verklaring van verschillen

Waar de voorgaande paragrafen inzicht verschaffen in de verdeling van contacten en behandelingsoordelen in de gehele populatie, willen we in dit onderzoek natuurlijk vooral vaststellen of en in hoeverre deze contacten en oordelen voor verschillende categorieën van jongeren verschillen. Hiertoe zijn enkele multivariate statistische analyses uitgevoerd, waarvan de resultaten zijn samengevat in bijlage 1.

Voor de verklaring van verschillen in contactfrequentie en behandelingsoordelen is eerst gekeken naar drie individuele kenmerken van de jongere zelf, namelijk geslacht, leeftijd en etniciteit. Vervolgens zijn in aansluiting daarop drie kenmerken van de vriendengroepen meegenomen, te weten groepsgrootte, hanggroepgedrag en groepsdelinquentie.

De belangrijkste bevindingen zijn dat het hebben van frequent politiecontact significant samenhangt met het geslacht en met de mate van groepsdelinquentie en juist niet met de etnische achtergrond van de jongere. Jongens blijken een bijna driemaal hogere kansverhouding voor frequent contact te hebben dan meisjes en ook jongeren die met meer delinquente groepen optrekken hebben een duidelijk hogere kans op frequent politiecontact. Jon-

geren met een niet-Nederlandse identiteit blijken daarentegen vrijwel evenveel kans op frequent politiecontact te hebben als Nederlandse jongeren.

Kijken we naar het behandelingsoordeel, dan blijkt dit juist vooral samen te hangen met de etnische achtergrond. Jongeren uit etnische minderheden oordelen duidelijk negatiever over hun behandeling door de politie dan Nederlandse jongeren. Daarnaast blijkt dat het oordeel van jongeren over hun behandeling negatiever wordt naarmate hun leeftijd toeneemt.

De vraag daarbij blijft natuurlijk waarom die oudere jongeren en jongeren met een niet-Nederlandse etniciteit een negatiever oordeel over hun contacten met de politie hebben. Enerzijds is er de mogelijkheid dat deze jongeren inderdaad minder goed door de politie worden behandeld. Anderzijds kan niet worden uitgesloten dat deze jongeren de contacten vooral negatiever ervaren.

3.4 Legitimiteit van de politie onder jongeren

Waar de voorgaande analyse concrete contacten betrof, werd aan de hand van een grotere set van stellingen een meer algemeen oordeel gevraagd over diverse kenmerken van de politie en van politieagenten (tabel 3.7). Uit de scores op de verschillende items ontstaat het beeld dat het met de legitimiteit van de politie onder jongeren redelijk is gesteld. De meeste jongeren onderkennen het belang van het politiewerk en door de bank genomen wensen ze eerder meer dan minder politie op straat. Daarbij moet echter worden opgemerkt dat er een grote spreiding in opinie bestaat en dat bij de items over eerlijkheid en vooral rechtvaardigheid van politieagenten toch wat minder positief wordt geoordeeld.

Tabel 3.7: Ben je het eens of oneens met de volgende stellingen over de politie? (n=452)

	Percentage (helemaal) eens
Belang en kwaliteit van het werk	
a. Politieagenten zorgen voor veiligheid in de stad	67,9
b. Politieagenten doen belangrijk werk	73,3
c. Politieagenten zijn goed in hun werk	38,1
Eerlijkheid en rechtvaardigheid	
d. Politieagenten zijn eerlijk	27,8
e. Politieagenten behandelen iedereen even goed	25,4
f. Als je niets hebt gedaan, zal de politie jou ook niets doen	51,9
g. Politieagenten grijpen alleen in als dat echt nodig is	42,9
h. Voor de politie maakt het niet uit welke afkomst je hebt	31,6
Bejegening door agenten	
i. Politieagenten zijn streng	51,8
j. Politieagenten zijn behulpzaam	55,5
Meer politie(optreden) wenselijk	
k. Er moet meer politie op straat komen	43,9
l. De politie moet harder optreden	41,3
m. De politie moet vaker optreden	49,7

In hoofdstuk 1 is het vermoeden geuit dat het legitimiteitsoordeel van jongeren over de politie voor een belangrijk deel wordt gevoed door concrete ervaringen in contacten. Om dit vermoeden verder te onderzoeken is een schaal geconstrueerd die is samengesteld uit zeven van de bovenstaande items, namelijk a, b, c, d, e, f en k. Deze schaal, Legitimiteitsoordeel, kent als minimale waarde 0 en als maximale waarde 1 en vormt een uitdrukking van het algemene oordeel van de jongere over de politie als instituut. De schaal heeft een hoge interne samenhang (Cronbachs alfa: 0,89).

Getoetst is of dit legitimiteitsoordeel samenhangt met de persoonskenmerken, het optrekken met groepen en/of het contact met de politie in de voorgaande twaalf maanden (voor tabel zie bijlage 1). Het blijkt dat het legitimiteitsoordeel vooral negatief samenhangt met hanggroepgedrag, groepsdelinquentie en het hebben van negatieve contactervaringen. Van een direct verband tussen de etnische identiteit van de jongere en zijn of haar legitimiteitsoordeel blijkt geen sprake.

3.5 Nagesprekken in enkele groepen

In zeven groepen bestond direct na afname van de enquête de mogelijkheid tot het houden van een groepsgesprek met de betreffende jongeren. In deze gesprekken, die een losse structuur hadden, werd naar aanleiding van de vragenlijst ingegaan op het gedrag van agenten op straat, op het vraagstuk van gelijke behandeling en op wat men (verder) van de politie vond.

Gedrag van agenten

Over het gedrag van de agenten op straat heerst bij de geïnterviewde jongeren veel onvrede. Meermalen wordt gesproken over machtsvertoon en haantjesgedrag. Agenten zouden zich boven de jongeren verheven voelen en denken dat ze met hun uniform aan alles kunnen maken: van schelden tot door rood rijden zonder zwaailicht of alarmsignaal. Daarnaast zijn er ook agenten die doen alsof ze een van de jongeren zijn. Ze gaan bij hen zitten, roken mee, ouwehoeren mee, vloeken mee en gebruiken straattaal. Dit vinden de jongeren ook niet acceptabel voor een agent in functie. Agenten moeten wel respect blijven afdwingen.

Een aantal keren komt het verschil in gedrag tussen oudere en jongere agenten en mannelijke en vrouwelijke agenten aan de orde, maar de meningen hierover zijn verdeeld. In enkele groepen wordt gesteld dat de wat oudere mannelijke agent met meer ervaring gemoedelijker met jongeren omgaat. In een andere groep komt juist naar voren dat jongere agenten dichter bij de jongeren staan en dat vrouwelijke agenten vriendelijker en rustiger zijn. In twee groepen wordt gesteld dat allochtone agenten over het algemeen prettiger, opener en rustiger handelen en enkele jongeren met een niet-Nederlandse etniciteit hebben de indruk dat een agent met dezelfde achtergrond hen beter begrijpt.

De meeste jongeren hebben weinig of geen positieve contacten met de politie, terwijl ze dergelijk contact, met bijvoorbeeld een wijkagent, wel zouden waarderen. De meesten hebben echter geen idee wie hun wijkagent is. Enkel die hun wijkagent wel kennen, zijn daar tevreden over. De wijkagent weet wie ze zijn en dat ze niets doen en daarom mogen ze op sommige plekken met een grotere groep rondhangen.

Controlerend en handhavend optreden

In diverse groepen wordt aangegeven dat agenten weinig tolerant zijn, weinig geduld hebben en agressief optreden waar dat niet nodig is. De agenten maken 'van een mug snel een olifant' en de jongeren begrijpen de 'lullige bekeuringen' niet. Ze zouden graag zien dat de politie meer geduld met hen heeft, bijvoorbeeld door verhalen rustig aan te horen. Agenten zouden hen meer moeten accepteren en zich wat toleranter moeten opstellen. Ook zouden agenten, wanneer ze optreden, beter moeten vertellen wat er gebeurt, bijvoorbeeld bij een aanhouding.

Preventief fouilleren komt vaak voor. De meeste jongeren zijn weleens op straat gefouilleerd. Ze vinden dit niet prettig, maar het fouilleren wordt niet als discriminerend ervaren. 'Het hoort erbij' en is vaak ook wel begrijpelijk (verordening, hasjlucht). Daarnaast geven enkele jongeren aan dat ze het politieoptreden ook over zichzelf afroepen. Soms hebben ze echt wat gedaan en soms dagen ze de agenten uit, 'gewoon voor de lol'.

Ervaringen met ongelijke behandeling

In alle ondervraagde groepen is men van mening dat de politie discrimineert. Oneigenlijk onderscheid op basis van huidskleur wordt daarbij het vaakst genoemd, waarbij diverse voorbeelden worden gegeven van situaties waarin men dat zelf heeft meegemaakt, bij anderen heeft zien gebeuren of waarover men verhalen heeft gehoord. Een jongen met een donkere huidskleur werd in het bijzijn van zijn blanke vrienden zonder aanleiding door agenten besprongen en tegen de grond gewerkt, waarbij ook zijn tas werd doorzocht. Toen er niets werd gevonden, gaven de agenten als verklaring dat ze zochten naar een zwarte man van gemiddelde lengte. Bij een vechtpartij werden alleen de jongeren met een getinte huidskleur gearresteerd en de blanke jongeren niet (soortgelijke incidenten worden in drie groepen genoemd). De politie treedt volgens de jongeren hardhandiger en agressiever op bij het fouilleren van jongeren met een niet-blanke huidskleur. De jongeren zouden graag zien dat de politie minder discrimineert.

Daarnaast noemen de jongeren een aantal malen ongelijke behandeling op basis van leeftijd en kledingstijl. In verband met winkeldiefstal wordt meer op jongeren gelet en jongeren moeten vaker hun ID tonen dan ouderen. Een man van vijftig wordt niet zomaar gefouilleerd en komt bij het fietsen zonder achterlicht gemakkelijker weg. Jongeren met een 'normale' kledingstijl hebben minder last van discriminatie dan jongeren met een 'baggy' of chique kledingstijl. De 'baggy's' zouden al snel als delinquent worden beoordeeld en van de jongeren met een chique kledingstijl zou de politie willen weten hoe ze daaraan komen, 'ze vertrouwen het niet'. Ten slotte komt in één groep aan de orde dat agenten eerder optreden tegen jongens dan tegen meisjes. Meisjes kunnen verder gaan voor er wordt opgetreden.

Begrip

De gesprekken overziend geldt overigens dat de jongeren zeker begrip hebben voor de politie en voor het belang van het politiewerk. Omdat ze de politie niet dagelijks meemaken, reageren ze echter fel op incidenten waarin sprake is van onredelijkheid, agressiviteit, onbetrouwbaarheid of discriminatie. Daarbij kan het gaan om incidenten die ze persoonlijk hebben meegemaakt, maar ook om incidenten die door anderen zijn doorverteld. Zo komt in een van de groepen naar voren dat men het gevoel heeft dat de politie niet kan

worden vertrouwd en dat agenten dingen zeggen en beloven die ze niet waar kunnen maken. Dit gevoel blijkt bij navraag vooral gebaseerd op twee incidenten die deze jongeren hebben meegemaakt.

3.6 Conclusie

De resultaten van de survey laten zien dat het aantal contacten dat jongeren met de politie hebben vrij hoog is en dat dit vooral geldt voor de wat oudere jongens. Deze hogere trefkans van oudere jongens wordt deels verklaard door het optrekken in groepen met een hogere mate van delinquent gedrag.

Waar jongeren over het algemeen een tamelijk positief oordeel over hun contacten met de politie hebben, blijken incidentele negatieve contactervaringen belangrijker voor hun oordeelsvorming over de politie. Wanneer jongeren gewoon worden behandeld, lijkt het incidenteel moeten tonen van een identiteitsbewijs of het krijgen van een terechte boete het oordeel over de behandeling en over de politie niet te deren. Een enkele negatieve ervaring kan echter veel afdoen aan het vertrouwen in de politie. De jongen die van een agent te horen kreeg dat het vanwege zijn huidskleur moeilijker was hem te geloven, is dat niet snel vergeten. Bovendien blijkt uit de nagesprekken dat spraakmakende incidenten van grote invloed kunnen zijn op de oordelen van jongeren die daarbij niet waren betrokken.

Deze incidenten dragen ertoe bij dat jongeren in het algemeen wat minder overtuigd zijn van de eerlijkheid en rechtvaardigheid van de politie en dat jongeren van niet-Nederlandse afkomst de contacten met de politie duidelijk minder hoog waarderen.

Dit verschil is weliswaar zorgelijk, maar er is onvoldoende grond om stellig te concluderen dat jongeren met een niet-Nederlandse achtergrond stelselmatig onheus worden bejegend. De precieze redenen van het lage contactoordeel van niet-Nederlandse jongeren zijn immers niet duidelijk. Bovendien oordelen veel allochtone jongeren juist positief over hun contacten en blijkt etniciteit in dit deelonderzoek ook niet samen te hangen met een hogere contactfrequentie. Ten slotte valt het op dat ondanks de negatieve incidenten en de twijfels over rechtvaardigheid, de oordelen van Nederlandse en niet-Nederlandse jongeren over de politie als instituut niet significant van elkaar afwijken.

Tweede survey: straatschoffies?

In het eerste survey-onderzoek zijn schoolgaande jongeren bereikt met een tamelijk reguliere dagbesteding. De vraag is echter in hoeverre deze schoolgaande jongeren voldoende zicht geven op wat er dagelijks tussen politie en jongeren op straat gebeurt. Wanneer de inzet van de politie zich vooral op jongeren richt die minder goed zijn ingebed, kan het zijn dat de echte verschillen in behandeling bij het onderzoek onder schooljeugd onvoldoende naar voren komen. Om deze reden is een aanvullende survey gehouden onder jongeren op straat en in jongerencentra. De vragen die beantwoord dienen te worden zijn de volgende.

- Wat zijn de ervaringen van dergelijke jongeren met politieoptreden op straat?
- In hoeverre verschillen binnen deze minder in school ingebedde jongeren de ervaringen en oordelen naar etniciteit?
- Wat betekenen deze contacten voor het oordeel van deze jongeren over de legitimiteit van de politie als instituut?

4.1 Methode van onderzoek

Het derde deelonderzoek is in opzet vergelijkbaar met de onder scholieren uitgevoerde survey. Dat wil zeggen: jongeren worden aan de hand van een vragenlijst bevraagd over hun contacten met de politie, en in het bijzonder over:

- het aantal contacten;
- de aanleidingen voor die contacten;
- de door de agenten tijdens die contacten ingezette instrumenten;
- de oordelen van de jongeren over de contacten;
- de oordelen van de jongeren over de politie als instituut.

Daarnaast bevat de vragenlijst wederom diverse vragen die noodzakelijk zijn voor een analyse van het vraagstuk van gelijke behandeling.

De belangrijkste veranderingen ten opzichte van de eerder uitgevoerde survey betreffen de selectie en de benadering van de respondenten en de praktische opzet van de vragenlijst.

Wat betreft de selectie en de benadering van de nieuwe respondenten richt het onderzoek zich op het bereiken van jongeren op andere locaties dan op school, zoals op straten en pleinen, in jongerencentra en jeugdhonken. Daartoe zijn in vier nog niet eerder in het onderzoek betrokken steden contacten gelegd met personen en instanties die zicht hebben op deze groepen jongeren en zijn onderzoeksmedewerkers actief de straat opgegaan.

De opzet van de nieuwe vragenlijst is vanzelfsprekend geënt op de eerder op de scholen gebruikte vragenlijst, maar op twee punten aangepast. De eerste aanpassing betreft een reductie van de omvang van de totale vragenlijst, met het oog op de afname in niet klassikale contexten (bij afname op straat is een vragenlijst van vele pagina's niet goed bruikbaar). De tweede aanpassing betreft een aantal punten van verbetering om preciezer zicht te krijgen op de aanleiding van de contacten en het al dan niet proactieve karakter.

Afhankelijke variabelen

Daar het onderzoek zich wederom richt op de vraag of niet-Nederlandse jongeren mogelijk anders door de politie worden behandeld dan Nederlandse jongeren, is een van de belangrijkste oogmerken van de vragenlijst te komen tot een adequate meting van het contact dat de jongere met de politie heeft. Hiertoe worden in de nieuwe vragenlijst, beter dan voorheen, drie typen variabelen onderscheiden:

- het aantal contacten per aanleidingscategorie;
- het aantal keren dat diverse vormen van politieoptreden zijn ervaren;
- het oordeel over het agentoptreden in de ondervonden contacten.

Aantal contacten per aanleiding

Het aantal contacten per aanleidingscategorie is relevant omdat in dit onderzoek de hypothese besloten ligt dat allochtone jongeren mogelijk vaker worden getroffen door contacten van proactieve aard. Om contacten van proactieve aard beter van andere contacten te kunnen onderscheiden, is in de enquête aan de jongeren gevraagd aan te geven hoe vaak ze in de afgelopen twaalf maanden contacten om verschillende redenen met de politie hebben gehad.

- Hoe vaak zijn ze staande gehouden omdat ze iets verkeerd hadden gedaan (zoals een verkeersovertreding)?
- Hoe vaak hebben ze zelf contact met de politie gezocht?
- Hoe vaak hebben ze een politiecontrole meegemaakt?
- Hoe vaak kwam een agent zonder aanleiding een praatje maken?
- Hoe vaak hebben ze meegemaakt dat een agent hen ten onrechte ergens van verdacht?
- Hoe vaak hebben ze in totaal contact met de politie gehad?

Op basis van de antwoorden op deze vragen zijn ten behoeve van de analyse diverse nieuwe variabelen geconstrueerd. In de eerste plaats is het aantal proactieve contacten berekend als de som van de antwoorden over het aantal meegemaakte politiecontroles, het aantal praatjes zonder aanleiding en het aantal keren dat volgens de jongere sprake was van een onterechte verdenking. In de tweede plaats zijn, omdat de antwoorden op deze vragen steevast een extreem scheve verdeling vertoonden, de jongeren per variabele ingedeeld in twee categorieën: jongeren met een niet ongebruikelijk aantal contacten (jongeren in de laagste vier quintielen) en jongeren met een duidelijk bovengemiddeld aantal contacten (jongeren in het hoogste quintiel).

Vormen van politieoptreden

Het aantal malen dat bepaalde vormen van politieoptreden zijn ondervonden is op een vergelijkbare wijze vastgesteld. Hiertoe zijn in de vragenlijst diverse vormen van politieoptreden onderscheiden, te weten:

- bekeuren;
- waarschuwen;
- identiteitsbewijs opvragen;
- fouilleren;
- dingen in beslag nemen (bijvoorbeeld drugs of wapens);
- jongeren wegsturen van de plaats waar zij zich ophouden.

Ook hierbij is aan de jongeren gevraagd om aan te geven hoe vaak ze elke vorm van optreden hebben ondervonden. Opnieuw heeft daarna vanwege de extreem scheve verdeling een hercodering plaatsgevonden, waarbij de jongeren per variabele ingedeeld zijn in jongeren die de betreffende vorm van optreden niet bovenmatig vaak hebben ondervonden (jongeren in de laagste vier quintielen) en jongeren die een bepaalde vorm van optreden frequent hebben ondervonden (jongeren in het hoogste quintiel).

Contactoordeel

Ten slotte is aan de jongeren die in de afgelopen twaalf maanden een of meer contacten met de politie hadden, gevraagd hoe zij hun behandeling door de politie hebben ervaren. Dit is gedaan door middel van zes vijfpunts-Likert-schaalitems (helemaal eens-helemaal oneens) over de correctheid, eerlijkheid, gelijkheid, respectvolheid, ruwheid (reverse item) en vriendelijkheid van de behandeling. Schaalanalyse leverde voor deze zes items een hoge Cronbachs alfa op (0,94), waarop de deeloordelen zijn samengenomen in één oordeelscore per jongere, het contactoordeel, met een minimale waarde van 0 en een maximale waarde van 1.

Legitimiteit van de politie

Waar de variabelen over het contact met de politie in dit hoofdstuk centraal staan en als afhankelijke variabelen zullen dienen, zal tegen het einde van het hoofdstuk worden ingegaan op de vraag of verschillen in politiecontact een verklaring vormen voor de verschillen in legitimiteit die Nederlandse en niet-Nederlandse jongeren aan de politie als instituut toekennen. Dit gebeurt aan de hand van een samengestelde schaal van acht vijfpunts-Likertschaalitems over onder meer het belang en de kwaliteit van het politiewerk. Ook deze schaal heeft een hoge Cronbachs alfa (0,91) en is samengenomen tot een totaalscore, het legitimiteitsoordeel, met een minimale waarde van 0 en een maximale waarde van 1.

Onafhankelijke, verklarende variabelen

Als onafhankelijke, verklarende variabelen worden in het onderzoek twee typen variabelen betrokken, namelijk kenmerken die op de individuele jongeren betrekking hebben en kenmerken van de vriendengroep waarmee de jongere optrekt.

Individuele kenmerken

De individuele kenmerken die worden beschouwd zijn: etniciteit, geslacht, het aantal uren per week op straat, delinquent gedrag en medewerkingsbereidheid met de politie.

Waar het onderzoek zich vooral richt op de vraag of er sprake is van ongelijke behandeling van jongeren op basis van etniciteit, staat deze variabele wederom centraal. Daarbij hebben we in dit deelonderzoek besloten geen complexe formele onderverdeling toe te passen op basis van etnische afkomst, maar hebben we in plaats daarvan de jongeren de vraag gesteld hoe zij meenden dat ‘mensen op straat’ hen zien: denkt de jongere dat hij/zij als Nederlandse jongere wordt gezien of als niet-Nederlandse jongere? Deze wijze van het operationaliseren van etniciteit wijkt weliswaar af van het in veel onderzoek gebruikelijke onderscheid tussen autochtone en allochtone jongeren, of het onderscheid naar etnische afkomst, maar lijkt in het kader van een onderzoek naar ongelijke behandeling juist geschikter. Het ligt immers voor de hand dat ongelijke behandeling op straat niet zozeer zal plaatsvinden op basis van de formele etnische status van de jongere (bijvoorbeeld ‘niet-westerse tweedegeneratieallochtoon’) maar veeleer op de indruk die agenten van een jongere zullen hebben. Om duidelijk te houden dat het hier om een anders dan gebruikelijke operationalisering gaat, zal in dit hoofdstuk niet worden gesproken over allochtone of niet-Nederlandse jongeren, maar over ‘jongeren met een niet-Nederlands voorkomen’ (in tabellen afgekort als ‘niet-NL voorkomen’).

Omdat al eerder bleek dat er wat betreft politiecontacten van jongeren grote verschillen bestaan tussen jongens en meisjes, is de variabele *geslacht* in de vragenlijst opgenomen en zal deze variabele ook in de analyses worden betrokken.

Waar verschillen in politiecontacten mogelijk kunnen worden verklaard als het gevolg van ongelijke behandeling, worden de variabelen *aantal uren op straat*, *eigen delinquentie* en *medewerkingsbereidheid* in het onderzoek opgenomen om alternatieve verklaringen voor eventuele contactverschillen te kunnen toetsen. Conform het betoog van onder meer Waddington e.a. (2004) moeten we, voor we de ernstige conclusie van ongelijke behandeling kunnen trekken, immers kunnen uitsluiten dat eventuele verschillen in behandeling het indirecte resultaat zijn van een aanvaardbaar onderscheid dat agenten in hun taakuitoefening dienen te maken.

Het aantal uren dat de jongere wekelijks op straat doorbrengt, de mate van delinquent gedrag en de medewerkingsbereidheid worden beschouwd als variabelen die op een dergelijk aanvaardbaar onderscheid kunnen duiden. Immers, het ligt in de rede dat de politie vaker zal optreden tegen jongeren die zich meer op straat ophouden en tegen jongeren die meer delinquent gedrag vertonen. Tevens mag verwacht worden dat de politie harder en onvriendelij-

ker zal optreden tegen jongeren die niet meewerken wanneer de politie iets van hen vraagt.

Aan de jongeren zijn daarom in de vragenlijst vragen gesteld over het aantal uren dat ze wekelijks op straat doorbrengen, over het eigen gedrag in de afgelopen twaalf maanden (veertien ja-nee-items over gedragingen zoals spijbelen, stelen en dronkenschap in het openbaar) en over hun medewerkingsbereidheid (drie vijfpunts-Likertschaalitems, zoals: 'Als de politie mij wegstuurt, ga ik zonder discussie weg').

Groepskenmerken

Omdat de politie zich in het bijzonder richt op jeugdgroepen en de overlast die zij kunnen veroorzaken, is de jongere daarnaast om dezelfde reden gevraagd naar een aantal kenmerken van de groep waarin hij of zij participeert. Daarbij worden drie variabelen beschouwd: *groeps grootte*, *uren op straat* en *groeps delinquentie*.

De groeps grootte is direct aan de jongeren gevraagd in de vorm van een meerkeuzevraag naar de groottecategorie van de groep. Het aantal uren per week dat de groep op straat doorbrengt is berekend als het product van het aantal dagen per week dat de groep samen optrekt, het aantal uren per dag en de mate waarin hierbij van de openbare ruimte gebruik wordt gemaakt. De variabele groepsdelinquentie is, vergelijkbaar met de variabele eigen delinquentie, samengesteld door samentelling van de antwoorden op een aantal items over het vertonen van delinquent gedrag door de groepsleden.

Verdere achtergrondvariabelen: leeftijd en gemeente

In de vragenlijst en in de aanvankelijke analyses zijn daarnaast de variabelen leeftijd en gemeente verkend als mogelijke verklaringen voor de verschillen in contact. Deze verkenning leverde echter geen signaal op dat deze variabelen in de verklaring een rol van betekenis spelen. Voor de overzichtelijkheid van de presentatie, en ook vanwege de wenselijkheid het aantal vrijheidsgraden in de analyses niet te veel te reduceren, worden ze in dit hoofdstuk verder buiten beschouwing gelaten.

Respons

Voor het afnemen van de enquête hebben de onderzoeksmedewerkers jongeren op straat en in jongerencentra benaderd en hen individueel en in groepjes aangesproken. Daarbij kon niet altijd zicht worden gehouden op jongeren die zich aan het verzoek om mee te werken onttrokken. De respons was echter boven verwachting in de zin dat de onderzoeksmedewerkers meldden dat ongeveer 30 procent van de aangesproken jongeren niet had meegedaan of een onbruikbare vragenlijst had ingeleverd. In de vier gemeenten samen werden in totaal 202 bruikbaar ingevulde vragenlijsten verzameld. Tabel 4.1 geeft een overzicht van de verdeling van de belangrijkste variabelen.

Tabel 4.1: Overzicht van variabelen (n=202; zie volgende paragraaf voor de bepaling van de variabele frequent proactief contact)

	Minimum	Maximum	Gemiddeld	Standaarddeviatie	Cronbachs alfa
Afhankelijke variabelen					
Aantal keer proactief contact	0	44	4,10	8,22	-
Contactoordeel (alleen voor jongeren met contact)	0	1	0,54	0,28	0,94
Legitimititsoordeel	0	1	0,54	2,15	0,91
Kenmerken individu					
Leeftijd	11	27	17,63	3,27	-
Geslacht (0:vrouw, 1:man)	0	1	0,54	0,49	-
Voorkomen (0:NL, 1:niet-NL)	0	1	0,55	0,49	-
Uren zelf op straat	0	72	10,26	13,67	-
Eigen delinquentie	0	1	0,21	0,20	0,81
Medewerkingsbereidheid	0	1	0,54	0,25	0,77
Groep					
Uren groep op straat	0	63	12,88	19,21	-
Groepsgrootte	0	4	1,49	0,75	-
groepsdelinquentie	0	1	0,26	0,23	0,90

4.2 Verschillen in contact naar etniciteit

Op grond van de drie gekozen indicatoren is duidelijk dat jongeren die – naar hun eigen mening – als niet-Nederlands worden gezien, over het geheel genomen vaker contact met de politie hebben dan jongeren met een Nederlands voorkomen (tabellen 4.2 tot en met 4.4).

Zo laat tabel 4.2 zien dat 8,9 procent van de jongeren met een Nederlands voorkomen in het afgelopen jaar frequent een politiecontrole heeft meegeemaakt, terwijl dat voor jongeren met een niet-Nederlands voorkomen 19,6

procent is. Bij het door de politie ten onrechte ergens van verdacht zijn is dit verschil nog groter (respectievelijk 7,8 en 24,1 procent). De enige contacten waarin de jongeren met een niet-Nederlands voorkomen niet significant hoger scoren, zijn die waarin de jongeren zelf contact met de politie hebben gezocht en die waarin er sprake was van zomaar een praatje.

In de tweede plaats zien we dat de jongeren met een niet-Nederlands voorkomen in hun contacten te maken hebben gehad met een significant afwijkende inzet van instrumenten (tabel 4.3). Ze hadden significant vaker van doen met waarschuwingen, identiteitscontrole, fouilleren en wegsturen. Alleen het verschil in frequent beboete jongeren is niet significant.

Ten slotte blijkt dat deze jongeren de kwaliteit van de contacten met de politie ook significant lager beoordelen (tabel 4.4).

Al met al kan worden geconcludeerd dat onder de voor dit deelonderzoek bevraagde jongeren aanzienlijke verschillen in de politiecontacten bestaan tussen de jongeren met een Nederlands voorkomen en de jongeren met een niet-Nederlands voorkomen.

Tabel 4.2: Percentage jongeren per deelpopulatie dat frequent contact om een bepaalde reden heeft gehad (zie tekst voor verdere toelichting)

Voorkomen jongere	Delinquent gedrag jongere	Zelf contact gezocht	Reden contact			Totaal proactief (c, d, e)	Totaal overall (a t/m e)
			Controle	Ten onrechte verdacht	Zomaar een praatje		
NL (n=112)	8,9	15,6	8,9	7,8	16,7	8,9	11,1
Niet-NL (n=90)	25,0	8,9	19,6	24,1	21,4	25,9	25,9
Totaal (n=202)	17,8	11,9	14,9	16,8	19,3	18,3	19,3
Significantie	0,002	0,110	0,025	0,001	0,251	0,001	0,006

Tabel 4.3: Percentage jongeren per deelpopulatie dat frequent de inzet van een bepaald instrument heeft ervaren (zie tekst voor nadere toelichting)

Voorkomen	Instrument					
	Boete	Waarschuwing	Identiteitscontrole	Fouilleren	Inbeslagname	Wegsturen
NL (n=112)	10,0	6,7	10,0	4,4	2,2	11,1
Niet-NL (n=90)	17,9	25,0	20,5	17,0	10,7	20,5
Totaal (n=202)	14,4	16,8	15,8	11,4	6,9	16,3
Significantie	0,082	0,000	0,031	0,004	0,015	0,052

Tabel 4.4: Beoordeling van het contact met de politie op een schaal van 0 tot 10

Voorkomen	Oordeel behandeling		
	n	Gemiddelde	Standaarddeviatie
NL	37	6,63	2,07
Niet-NL	63	4,79	3,06
Totaal	100	5,47	2,87
Significantie	.000		

4.3 Verklaring van verschillen

Het feit dat jongeren met een niet-Nederlands voorkomen duidelijk meer frequent politiecontact hebben en significant lager over dat contact oordelen, wekt de indruk dat hier sprake is van ongelijke behandeling door de politie. De vraag is echter of deze verschillen direct samenhangen met het niet-Nederlandse voorkomen van de jongeren, of dat ze kunnen worden verantwoord als het indirecte resultaat van andere, te rechtvaardigen onderscheiden die in het politiewerk worden gemaakt. Om deze reden zijn enkele multivariate analyses uitgevoerd om alternatieve verklaringen voor de gevonden verschillen te toetsen (bijlage 2).

De eerste uitkomst van deze analyses is dat de hogere contactfrequentie van jongeren met een niet-Nederlands voorkomen inderdaad in belangrijke mate wordt verklaard door:

- de ondervertegenwoordiging in dit onderzoek – maar vermoedelijk ook in de politiepraktijk op straat – van meisjes met een niet-Nederlands voorkomen;
- het grotere aantal uren dat deze jongeren op straat doorbrengen en hun, volgens hun zelfrapportage, hogere mate van delinquent gedrag;
- de grotere deelname van deze jongeren in groepen op straat (hanggroep-gedrag) en, vooral, hun deelname in meer delinquente groepen.

Wanneer we deze variabelen in de analyses meenemen, blijkt de invloed van het hebben van een niet-Nederlands voorkomen geen significante verklaring te bieden voor het hebben van frequent contact. Dit betekent dat er onvoldoende steun is voor de hypothese dat jongeren met een niet-Nederlands voorkomen alleen om die reden ongelijk worden behandeld.¹

De tweede uitkomst van deze analyses betreft de verklaring van het lagere contactoordeel en is analoog. Ook het lagere contactoordeel van jongeren met een niet-Nederlands voorkomen kan geheel of gedeeltelijk worden teruggevoerd op een te rechtvaardigen onderscheid dat door agenten kan worden

1 Een soortgelijke analyse van de samenhang tussen het hebben van een niet-Nederlands voorkomen en het hebben van enig proactief contact (een of meer keer contact) leverde een vergelijkbaar beeld op (niet in deze rapportage opgenomen). Wanneer niet wordt gekeken naar andere verklaringen, is aanvankelijk sprake van een significante samenhang tussen het hebben ondervonden van proactief contact en het hebben van een niet-Nederlands voorkomen, maar deze samenhang verdwijnt indien alternatieve verklaringen in de analyse worden meegenomen.

gemaakt, namelijk op basis van de mate van medewerkingsbereidheid met de politie die de jongere zelf zegt te tonen. Hierbij zij echter opgemerkt dat de causaliteitsrelatie allicht complex is. Een mindere bereidheid om met de politie mee te werken kan immers ook juist het resultaat zijn van minder positieve ervaringen met de politie in het verleden.

Al met al wordt geconcludeerd dat de gevonden verschillen in contactfrequenties en contactoordelen voor een groot deel kunnen worden toegeschreven aan te verantwoorden indirecte onderscheiden die door de politie op straat worden gemaakt.

4.4 Invloed van contacten op het oordeel over de politie

Ten slotte is onderzocht in hoeverre het oordeel over de politie als instituut verschilt (zie eveneens bijlage 2 voor tabel). Het blijkt dat jongeren met een niet-Nederlands voorkomen inderdaad minder positief oordelen over de politie dan Nederlands uitziende jongeren, maar deze relatie lijkt eerder indirect. Wanneer in de analyse rekening wordt gehouden met het feit dat in de steekproef een ondervertegenwoordiging bestaat van niet-Nederlandse meisjes, blijkt het hebben van een niet-Nederlands voorkomen al niet meer significant samen te hangen met het oordeel over de politie. Verder vormen verschillen in contactfrequentie en contactoordeel een verklaring voor de verschillen tussen de twee groepen. Een hoge contactfrequentie en vooral het hebben van een negatief oordeel over het contact zijn van negatieve invloed op het oordeel over de politie als instituut.

Dit laatste duidt er weliswaar op dat de geringere legitimiteit onder jongeren met een niet-Nederlands voorkomen het gevolg is van een frequenter en harder optreden van de politie, maar daarbij moet de kanttekening worden geplaatst dat dit verschil in optreden juist weer wordt verklaard door verschillen in het gedrag en de houding van die jongeren. De vraag is daarmee wat oorzaak en wat gevolg is. Behandelt de politie deze jongeren anders omdat ze een andere houding ten opzichte van de politie aannemen of hebben deze jongeren een andere houding omdat ze ervaren dat ze anders worden behandeld? Dit kip-eivraagstuk lijkt nauwelijks op te lossen, zeker niet wanneer wordt bedacht dat jongeren niet alleen hun eigen ervaringen hebben, maar ook hun ervaringen met elkaar delen.

4.5 Conclusie

In dit laatste deelonderzoek hebben we ons vooral gericht op de vraag of jongeren op grond van hun etnische achtergrond ongelijk door de politie worden behandeld. We hebben ons daarbij speciaal gericht op jongeren die op andere plaatsen dan op scholen werden aangetroffen, en we hebben onderzocht of het hebben van een niet-Nederlands voorkomen leidt tot ongelijke behandeling door de politie in proactieve contacten.

Op grond van een survey onder ruim tweehonderd jongeren in vier steden konden we vaststellen dat jongeren met een niet-Nederlands voorkomen inderdaad vaker met proactief contact te maken hebben en dat zij die contacten met de politie ook als minder positief ervaren dan jongeren met een Nederlands voorkomen.

Terwijl deze uitkomsten in eerste instantie lijken te duiden op structurele ongelijke behandeling van jongeren met een niet-Nederlands voorkomen, is onderzocht of het gevonden verschil in contacten kan worden verklaard als het indirecte resultaat van te rechtvaardigen onderscheiden die door de politie worden gemaakt. Dit blijkt inderdaad het geval. Enerzijds wordt de hogere contactfrequentie van jongeren met een niet-Nederlands voorkomen voor een belangrijk deel verklaard door verschillen in voor het politiewerk relevante gedragingen, zoals het aantal uren dat op straat wordt doorgebracht, het vertonen van delinquent gedrag en het optrekken in groepen met delinquente vrienden. Anderzijds lijken de lagere contactoordelen van jongeren met een niet-Nederlands voorkomen deels het resultaat van een hogere delinquentie en een geringere bereidheid om in politiecontacten medewerking te verlenen.

Ten slotte is onderzocht in hoeverre het oordeel over de politie als instituut van jongeren met een niet-Nederlands voorkomen verschilt van dat van jongeren met een Nederlands voorkomen. Het blijkt dat, op de keper beschouwd, geen samenhang tussen beide variabelen kan worden vastgesteld.

Al met al wordt geconcludeerd dat er weliswaar aanwijzingen blijven dat ongelijke behandeling van jongeren met een niet-Nederlands voorkomen plaatsvindt, maar dat de mate van ongelijke behandeling dusdanig beperkt is dat zij in dit onderzoek, met een beperkte steekproef, niet eenduidig is vast te stellen.

Conclusie

In hoeverre is in de proactieve aanpak door de politie van overlast en criminaliteit door jongeren sprake van feitelijke en gepercipieerde ongelijke behandeling en wat betekent dit voor de legitimiteit van het politieoptreden? Wanneer we de resultaten van de observatiestudie en de surveys naast elkaar leggen, kan in de eerste plaats worden vastgesteld dat deze goed op elkaar aansluiten.

Uit de beide surveys blijkt dat jongeren veelvuldig met de politie in aanraking komen en dat het daarbij vaak gaat om contacten met een proactief karakter. Het is duidelijk dat agenten daarbij niet alleen vriendelijke praatjes maken. Instrumenten als het wegsturen van jongeren die samenscholen, identiteitscontrole en fouilleren worden geregeld benut.

De meeste jongeren lijken zich hieraan echter niet al te zeer te storen. Veel van hen waarderen een incidenteel contact met agenten tamelijk positief of neutraal en op basis van de observatiestudie lijkt daar ook reden toe. De meeste geobserveerde contacten met een proactief karakter bleken namelijk gemoedelijk te verlopen.

De waardering van jongeren voor de politie als instituut blijkt daarnaast ook tamelijk hoog. Over het algemeen vinden de jongeren dat de politie goed werk doet en een meerderheid van hen wenst eerder meer dan minder politie op straat.

Waar dit onderzoek zich in het bijzonder richtte op de gelijke behandeling van jongeren uit etnische minderheden, lopen de resultaten van de observatiestudie en de beide surveys weliswaar enigszins uiteen, maar al met al duidt geen van de onderzoeken op ernstige ongelijkheid en structurele, institutionele misstanden, zoals die bijvoorbeeld bekend zijn uit de Angelsaksische literatuur.

De meest duidelijke signalen dat het met de gelijke behandeling van jongeren uit etnische minderheden relatief goed gaat, komen daarbij uit de beide surveys. Jongeren uit etnische minderheden hebben, *wanneer we rekening houden met hun door henzelf gerapporteerde gedragingen:*

- niet significant vaker politiecontact;
- niet significant andere oordelen over hun politiecontact;
- niet significant andere oordelen over de algemene legitimiteit van de politie.

Een en ander betekent echter niet dat er niets aan de hand is en dat zorgen over ongelijke behandeling overdreven zouden zijn. In de surveys en in de nagesprekken die daarbij werden gevoerd, constateerden we namelijk wel dat veel jongeren de eerlijkheid en rechtvaardigheid van het politieoptreden jengens minderheden in twijfel trekken en dat zij dat veelal doen met verwijzingen naar concrete incidenten die zijzelf hebben ervaren, die ze hebben waargenomen, of waarvan ze hebben gehoord. Dit signaal verdient zeker aandacht. Waar dit onderzoek zich vooral richtte op structurele verschillen in de behandeling van verschillende groepen jongeren, is uit de literatuur bekend dat ook juist incidenten belangrijke gevolgen voor de reputatie van de politie kunnen hebben.

Gezien deze invloed van incidenten is het natuurlijk belangrijk maatregelen te blijven nemen om dergelijke incidenten zo veel mogelijk te voorkomen. Bij voorbaat staat echter vast dat dit nooit geheel zal slagen. Omdat proactief optreden minder goed is te verantwoorden dan een reactie op delinquent gedrag van individuele jongeren, lijkt het verstandig om meer dan voorheen systematisch aandacht te geven aan de mogelijkheid van structurele ongelijkheden in de behandeling van minderheden door de politie. Om in geval van incidenten enig weerwoord te hebben, is het voor de politie als instituut van het grootste belang dat zij kan aantonen dat zij gelijke behandeling van minderheden nastreeft en tot onderwerp van aandacht heeft. Dit laatste kan onder meer worden bevorderd door het principe van gelijke behandeling meer uit te dragen, maar ook door structureel te (laten) monitoren op de gelijkheid in behandeling van jongeren uit etnische minderheden.

Ten slotte kan aan het einde van deze studie worden opgemerkt dat proactief handhaven zeker niet alleen risico's van ongelijke behandeling en legitimiteitsverlies met zich meebrengt. De uitgevoerde observatiestudie laat ook zien dat proactief handelen kan bijdragen aan een meer gelijk en meer legitiem politieoptreden. Politieagenten die proactieve contacten met jongeren uit etnische minderheden onderhouden, lijken in dergelijke contacten begrip voor deze jongeren te ontwikkelen, waardoor de risico's van ongelijke behandeling worden verminderd.

Literatuur

- Adang, O.M.J., N. Kop, H. Ferwerda, J. Heijnemans, W. Olde Nordkamp, P. den Paauw & C. van Woerkom (2006). *Omgaan met conflictsituaties. Op zoek naar goede werkwijzen bij de politie*. Zeist: Kerckebosch.
- Blokland, A., K. Grimbergen, W. Bernasco & P. Nieuwbeerta (2010). 'Criminaliteit en etniciteit: criminele carrières van autochtonen en allochtone jongeren uit het geboortecohort 1984'. In: *Tijdschrift voor Criminologie* 52-2, 122-152.
- Bowling, B. & C. Phillips (2007). 'Disproportionate and discriminatory: reviewing the evidence on police stop and search'. In: *The Modern Law Review* 70-6, 936-961.
- Brandl, S.G., J. Frank, R.W. Worden & T. S. Bynum (1994). 'Global and specific attitudes toward the police: disentangling the relationship'. In: *Justice Quarterly* 11, 119-134.
- Brown, B. & W.R. Benedict (2002). 'Perceptions of the police: past findings, methodological issues, conceptual issues and policy implications'. In: *Policing: an International Journal of Police Strategies & Management* 25-3, 543-580.
- Commissie Gelijke Behandeling (2006). *Risicoselectie op grond van postcode en verblijfsstatus: een onderzoek uit eigen beweging naar onderscheid door hypothecair financiers*. Utrecht: Commissie Gelijke Behandeling.
- Duker, M. (2003). *Legitieme straftoemeting: een onderzoek naar de legitimiteit van de straftoemeting in het licht van het gelijkheidsbeginsel, het democratiebeginsel en het beginsel van een eerlijke procesvoering*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.
- Ferwerda, H. & T. van Ham (2010). *Problematische jeugdgroepen in Nederland: omvang, aard en politieproces beschreven*. Arnhem: Bureau Beke.
- Ferwerda, H. & A. Kloosterman (2007). *Jeugdgroepen in beeld. Stappenplan en randvoorwaarden voor de shortlistmethodiek*. Den Haag: Elsevier.

Hasenfeld, Y. (1983). *Human service organizations*. New Jersey: Prentice-Hall.

Junger, M., K. Wittebrood & R. Timman (2001). 'Etniciteit en ernstig en gewelddadig crimineel gedrag'. In: M. Junger, K. Wittebrood & R. Timman (red.). *Ernstige en gewelddadige criminaliteit in Nederland; omvang, oorzaken en interventies*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Kaal, H. & D. Korf (2003). 'Overlast door drugsverslaafden. Een analyse van dijkverboden in Amsterdam'. In: *Tijdschrift voor Criminologie*, 45-2, 153-165.

Kop, N. (1999). *Blauw licht in het donker. Een onderzoek naar burn-out van en conflictbehandling door politieagenten*. Universiteit Utrecht, dissertatie.

Kop, N., M. Euwema & H. Ferwerda (2007). *Conflict op straat: strijden of mijden? Marokkaanse en Antilliaanse jongeren in interactie met de politie*. Amsterdam: Reed Business.

Kriek, F., S. Dekkers & J. Koffijberg (2007). *De effectiviteit van verwijderingsbevelen en gebiedsverboden in Amsterdam*. Amsterdam: Regioplan.

Liedenbaum, C. (2011). *Politiewerk: tussen taak en uitvoering. Een vergelijkend onderzoek naar de basispolitiezorg in Nederland en Noordrijn-Westfalen*. Universiteit Twente, dissertatie.

Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation.

Liu, Y. & J. Crank (2010). 'Attitudes toward the police: a critique and recommendations'. In: *Journal Criminal Justice Studies* 23-2, 99-117.

Miller, J., N. Bland & P. Quinton (2001). 'A challenge for police-community relations: rethinking stop and search in England and Wales'. In: *European Journal on Criminal Policy and Research* 9, 71-93.

Ministerie van Justitie (2003). *Tussenevaluatie preventief fouilleren: preventief fouilleren onder het vergrootglas gelegd*. Den Haag: Ministerie van Justitie.

Nobelen, D. & W. van der Leest (2011). 'Geen leeftijdseffect bij geweldsdelicten: jonge geweldplegers aparte groep'. In: *Secondant* 25-1, 6-12.

Skogan, W.G. (2006). 'Asymmetry in the impact of encounters with police'. In: *Police & Society* 6, 99-126.

Skogan, W.G. (2007). 'Survey assessment of police performance'. In: *Crime Prevention Studies* 22, 165-181.

- Skogan, W.G. & K. Frydl (2004). *Fairness and effectiveness in policing: the evidence*. Washington, DC: National Academies Press.
- Smith, M.R. & G.P. Alpert (2007). 'Explaining police bias: a theory of social conditioning and illusory correlation'. In: *Criminal Justice and Behavior* 34, 12-62.
- Stol, W.Ph. & N. Vink (2005). 'Interacties op straat tussen politie en jeugd'. In: A.Ph. van Wijk, B. Diependaal, E.J.A. Bervoets & W.Ph. Stol (red.). *Politie en jeugd. Inleiding voor de praktijk*. Den Haag: Elsevier.
- Stol, W.Ph., A.Ph. van Wijk, G. Vogel, B. Foederer & L. van Heel (2004). *Politie-straatwerk in Nederland. Noodhulp en gebiedswerk: inhoud, samenhang, verandering en sturing*. Zeist: Kerckebosch.
- Talley, C.R., T. Rajack-Talley & R. Tewksbury (2005). 'Knowledge and perceptions of juvenile justice officials about selection bias'. In: *Journal of Criminal Justice* 33, 67-75.
- Thomas, C.W. & J.M. Hyman (1977). 'Perceptions of crime, fear of victimization, and public perceptions of police performance'. In: *Journal of police science and administration* 5-3, 305-317.
- Tops, P. (2007). *Regimeverandering in Rotterdam*. Amsterdam: Atlas.
- Torre, E.J. van der & H.B. Ferwerda (2005). *Preventief fouilleren, een analyse van het proces en de externe effecten in tien gemeenten*. Zeist: Kerckebosch.
- Torre, E.J. van der & L. Schaap (2004). *Preventief fouilleren in Amsterdam: opbrengsten en wapenincidenten*. Den Haag: COT.
- Tyler, T.R. (2004). 'Enhancing police legitimacy'. In: *The annals of the American Academy of Political and Social Science* 593-1, 84-99.
- Tyler, T.R. & C. Waksak (2006). 'Profiling and police legitimacy: procedural justice, attributions of motive, and acceptance of police authority'. In: *Criminology* 42-2, 253-282.
- Vijver, K. van der & F. Vlek (red.) (2006). *De legitimiteit van de politie onder druk? Beschouwingen over grondslagen en ontwikkelingen van legitimiteit en legitimiteitstoekenning*. Den Haag: Elsevier.
- Waddington, P.A.J., K. Stenson & D. Don (2004). 'In proportion: race, and police stop and search'. In: *British Journal of Criminology* 44-6, 889-914.
- Walsh, T. & M. Taylor (2007). 'You're not welcome here: police move-on powers and discrimination law'. In: *University of New-South Wales Law Journal* 30-1, 151-174.

Weitzer, R.J. & S.A. Tuch (2005). 'Racially biased policing: determinants of citizen perceptions'. *Social Forces* 83-3, 1009-1030.

Bijlagen

1 Resultaten multivariate analyse hoofdstuk 3

Tabel B.1.1: Samenhang frequent contact (afhankelijke variabele) met individuele en groepskenmerken (meervoudige logistische regressie, n=424)

Onafhankelijke variabelen	Model 1		Model 2	
	Odds ratio	Significantie	Odds ratio	Significantie
(Constante)	0,031	0,000	0,027	0,003
Man	2,874	0,000	2,542	0,000
Leeftijd	1,115	0,073	1,130	0,084
Niet-Nederlandse identiteit	1,028	0,903	1,026	0,824
Groepsgrootte (Z-score)			1,224	0,101
Hanggroepgedrag (Z-score)			1,172	0,202
Groepsdelinquentie (Z-score)			2,034	0,000
Verklaarde variantie (R ²)		0,084		0,240

Tabel B.1.2: Samenhang contactoordeel (afhankelijke variabele) met individuele en groepskenmerken (meervoudige regressie, n=192)

Onafhankelijke variabelen	Model 1		Model 2	
	B	Significantie	B	Significantie
Constante	1,096	0,000	1,139	0,000
Man	-0,069	0,107	-0,064	0,144
Leeftijd	-0,023	0,074	-0,026	0,062
Niet-Nederlandse identiteit	-0,161	0,001	-0,150	0,002
Groepsgrootte (Z-score)			0,007	0,752
Hanggroepgedrag (Z-score)			-0,027	0,240
Groepsdelinquentie (Z-score)			-0,024	0,255
Verklaarde variantie (R ²)		0,101		0,255

Tabel B.1.3: Legitimitietoordeel naar persoons- en groepskenmerken (lineaire regressie, n= 413)

	B	Significantie
Constante	0,732	0,000
Man	0,027	0,170
Leeftijd	-0,010	0,057
Niet-Nederlandse identiteit	-0,009	0,733
Groepsgrootte	0,010	0,225
Hanggroepgedrag	-0,021	0,032
Groepsdelinquentie	-0,035	0,001
Contactoordeel (ref: geen contact)		
Positief contactoordeel	0,019	0,877
Negatief contactoordeel	-0,217	0,005
Verklaarde variantie (R ²)		0,183

2 Resultaten multivariate analyse hoofdstuk 4

Tabel B.2.1: Verklaring veelvuldig proactief contact (logistische regressie, n=202)

	Model 1		Model 2		Model 3		Model 4	
	Odds ratio	Sign.	Odds ratio	Sign.	Odds ratio	Sign.	Odds ratio	Sign.
Constante	0,098	0,000	0,049	0,000	0,042	0,000	0,044	0,000
Individuele kenmerken								
Voorkomen (niet-NL=1)	3,581	0,003	2,799	0,020	2,639	0,041	2,036	0,151
Geslacht (Man=1)			3,632	0,005	3,503	0,012	3,323	0,025
Frequent op straat (Z-score)					1,903	0,001		
Eigen delinquentie (Z-score)					1,663	0,007		
Groepskenmerken								
Grootte (Z-score)							1,397	0,139
Frequent op straat (Z-score)							1,680	0,014
Delinquentie (Z-score)							2,195	0,000
Verklaarde variatie (R ²)	0,081		0,167		0,339		0,451	

Tabel B.2.2: Verklaring contactoordeel (lineaire regressie, n=202)

	Model 1		Model 2		Model 3	
	B	Sign.	B	Sign.	B	Sign.
Constante	0,663	0,000	0,756	0,000	0,670	0,000
Voorkomen (niet-NL=1)	-0,184	0,002	-0,158	0,005	-0,070	0,148
Geslacht (man=1)			-0,663	0,005	-0,063	0,203
Eigen delinquentie (Z-score)					-0,042	0,074
Medewerkingsbereidheid (Z-score)					0,145	0,000
Verklaarde variatie (R ²)	0,088		0,150		0,429	

Tabel B.2.3: Verklaring oordeel over de politie als instituut (lineaire regressie, n=202)

	Model 1		Model 2		Model 3	
	B	Sign.	B	Sign.	B	Sign.
Constante	0,578	0,000	0,632	0,000	0,619	0,000
Voorkomen (niet-NL=1)	-0,072	0,017	-0,040	0,180	-0,004	0,887
Geslacht (man=1)			-0,013	0,000	-0,084	0,003
Contactfrequentie (ref: geen contact)						
Beperkt aantal contacten					0,007	0,839
Hoog aantal contacten					-0,084	0,085
Contactoordeel (ref: geen contact)						
Positief oordeel (<5.5)					0,039	0,254
Negatief oordeel (>5.5)					-0,177	0,000
Verklaarde variatie (R ²)	0,023		0,104		0,273	

Leden Redactieraad Programma Politie & Wetenschap

Voorzitter prof.dr. H.G. van de Bunt
 Hoogleraar Criminologie
 Erasmus Universiteit Rotterdam

Leden mr.drs. C. Bangma
 Districtschef regiopolitie Flevoland
 Lid Commissie Politie & Wetenschap

 drs. P. Holla
 Districtschef regiopolitie Kennemerland

 prof.dr. P. van Reenen
 Van Reenen-Russel Consultancy b.v.
 Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM)
 Universiteit Utrecht

Secretariaat Programmabureau Politie & Wetenschap
 Politieacademie
 Arnhemseweg 348
 7334 AC Apeldoorn
 www.politeenwetenschap.nl

Uitgaven in de reeks Politiewetenschap

1. **Kerntaken van de politie. Een inventarisatie van heersende opvattingen**
C.D. van der Vijver, A.J. Meershoek & D.F. Slobbe, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2001
2. **Bevoegdheden overd(r)acht. Een onderzoek naar delegatie en mandaat van beheersbevoegdheden in de politiepraktijk**
H.B. Winter & N. Struiksma, Pro Facto B.V., Universiteit Groningen, 2002
3. **Sturing van politie en politiewerk. Een verkennend onderzoek tegen de achtergrond van een veranderende sturingscontext en sturingsstijl**
J. Terpstra, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2002
4. **Woninginbrekers en zware jongens. Daders vanuit het voormalig Joegoslavië aan het woord**
M. van San, E. Snel & R. Boers, Risbo, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2002
5. **Zeg me wie je vrienden zijn. Allochtone jongeren en criminaliteit**
F.M.H.M. Driessen, B.G.M. Völker, H.M. Op den Kamp, A.M.C. Roest & R.J.M. Molenaar, Bureau Driessen, Utrecht, 2002
6. **Op deugdelijke grondslag. Een explorerende studie naar private forensische accountancy**
J. van Wijk, W. Huisman, T. Feuth & H.G. van de Bunt, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2002
7. **Voorbij de dogmatiek. Publiek-private samenwerking in de veiligheidszorg**
A.B. Hoogenboom & E.R. Muller, COT, Den Haag, 2003
8. **Hennepteelt in Nederland. Het probleem van de criminaliteit en haar bestrijding**
F. Bovenkerk, W.I.M. Hogewind, D. Korf & N. Milani, Willem Pompe Instituut, Universiteit Utrecht, 2003
9. **Politiekennis in ontwikkeling. Een onderzoek naar het verzamelen en veredelen van informatie voor het Politie Kennis Net**
I. Bakker & C.D. van der Vijver, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2003
- 10a. **Politie en geweld. Een verkenning van politiereacties op geweldsincidenten in vier Nederlandse regiokorpsen**
C.J.E. In 't Velt, W.Ph. Stol, P.P.H.M. Klerks, H.K.B. Fobler, R.J. van Treeck & M. de Vries, NPA-Politie Onderwijs- en Kenniscentrum, LSOP, Apeldoorn, 2003
- 10b. **Geweldige informatie? Onderzoek naar de informatiehuishouding van geweldsmeldingen bij de politie**
R. van Overbeeke, O. Nauta, A. Beerepoot, S. Flight & M. Rietveld, DSP-groep, Amsterdam, 2003

11. **Blauwe Bazen. Het leiderschap van korpschefs**
R.A. Boin & P. 't Hart & E.J. van der Torre, Departement Bestuurskunde, Universiteit Leiden/COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2003
12. **Over de grens. Een verkenning van projecten voor probleemjeugd in Duitsland, Engeland en Zweden**
I. van Leiden, G. Verhagen & H.B. Ferwerda, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2003
13. **Integriteit in het dagelijkse politiewerk. Meninge en ervaringen van politiemensen**
J. Naeyé, L.W.J.C. Huberts, C. van Zweden, V. Busato & B. Berger, Centrum voor Politiewetenschappen, VU Amsterdam, 2004
14. **Politiestraatwerk in Nederland. Noodhulp en gebiedswerk: inhoud, samenhang, verandering en sturing**
W.Ph. Stol, A.Ph. van Wijk, G. Vogel, B. Foederer & L. van Heel, Nederlandse Politieacademie, Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2004
15. **De kern van de taak. Kerncompetenties van de politie als criterium voor de afbakening van kerntaken in de praktijk**
A. Mein, A. Schutte & A. van Sluis, ES&E, Den Haag, 2004
16. **Professionele dienstverlening en georganiseerde criminaliteit. Hedendaagse integriteitsdilemma's van advocaten en notarissen**
F. Lankhorst & J.M. Nelen, Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Sectie Criminologie, Amsterdam, 2004
17. **Paradoxaal Politiebestel. Burgemeesters, Openbaar Ministerie en Politiechefs over de sturing van de politie**
L.W.J.C. Huberts, S. Verberk, K. Lasthuizen & J.H.J. van den Heuvel, Vrije Universiteit Amsterdam/B&A Groep, 's-Gravenhage, 2004
18. **Illegale vuurwapens in Nederland: smokkel en handel**
A.C. Spapens & M.Y. Bruinsma, IVA, Tilburg, 2004
19. **Samenwerking en netwerken in de lokale veiligheidszorg**
J. Terpstra & R. Kouwenhoven, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2004
20. **Uit balans: politie en bestel in de knel. State-of-the-art: bundeling van kennis en inzicht**
H.G. van de Bunt, A.B. Hoogenboom, L.W.J.C. Huberts, E.R. Muller, J. Terpstra, C.D. van der Vijver & C. Wiebrens, 2004
Redactie: G.C.K. Vlek, C. Bangma, C. Loef & E.R. Muller
21. **Politie en media. Feiten, fictie en imagopolitiek**
H. Beunders & E.R. Muller, Erasmus Universiteit Rotterdam/COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Leiden, 2005 (2e druk 2009)

22. **Integriteit van de politie. State-of-the-art: wat we weten op basis van Nederlands onderzoek**
L.W.J.C. Huberts & J. Naeyé, Centrum voor Politie- en Veiligheidswetenschappen/Vrije Universiteit, Amsterdam, 2005
23. **De sociale organisatie van mensensmokkel**
R. Staring, G. Engbersen, H. Moerland, N. de Lange, D. Verburg, E. Vermeulen & A. Weltevrede; m.m.v. E. Heyl, N. Hoek, L. Jacobs, M. Kanis & W. van Vliet, Erasmus Universiteit Rotterdam: Criminologie – Sociologie – Risbo, 2005
24. **In elkaars verlengde? Publieke en private speurders in Nederland en België**
U. Rosenthal, L. Schaap J.C. van Riessen, P. Ponsaers & A.H.S. Verhage, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Universiteit Gent, 2005
25. **De strafrechtelijke rechtshulpverlening van Nederland aan de lidstaten van de Europese Unie. De politieke discussie, het juridische kader, de landelijke organisatie en de feitelijke werking**
C.J.C.F. Fijnaut, A.C. Spapens & D. van Daele, Universiteit van Tilburg, Vakgroep Strafrechtwetenschappen, 2005
26. **Niet zonder slag of stoot. De geweldsbevoegdheid en doorzettingskracht van de Nederlandse politie**
J. Naeyé, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Vrije Universiteit Amsterdam, 2005
27. **Preventief fouilleren. Een analyse van het proces en de externe effecten in tien gemeenten**
E.J. van der Torre & H.B. Ferwerda, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag/Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
28. **Zedenmisdriven in Nederland. Aangiften- en verdachtenanalyses op basis van HKS-gegevens**
A.Ph. van Wijk, S.R.F. Mali, R.A.R. Bullens, L. Prins & P.P.H.M. Klerks, Politieacademie Onderzoeksgroep, Apeldoorn, Vrije Universiteit Amsterdam. KLPD, 2005
29. **Groepszedenmisdriven onder minderjarigen. Een analyse van een Rotterdamse casus**
I. van Leiden & J. Jakobs, Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
30. **Omgaan met conflictsituaties: op zoek naar goede werkwijzen bij de politie**
O. Adang, N. Kop, H.B. Ferwerda, J. Heijnemans, W. Olde Nordkamp, P. de Paauw & K. van Woerkom, Onderzoeksgroep Politieacademie, Apeldoorn/Advies en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
31. **De strategische analyse van harddrugsscenes. Hoofdpijnen voor politie en beleid**
E.J. van der Torre, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2006
- 32a. **Cijfers en stakeholders. Prestatiesturing en de gevolgen voor de maatschappelijke en politiek-bestuurlijke relaties van de politie**
A. van Sluis, L. Cachet, L. de Jong, C. Nieuwenhuyzen & A. Ringeling, Centre for Local Democracy, Erasmus Universiteit Rotterdam, 2006

- 32b. Operationele betrokkenheid. Prestatiesturing en bedrijfsvoering Nederlandse politie**
A.B. Hoogenboom, Nivra-Nyenrode, Breukelen, 2006
- 32c. Op prestaties gericht. Over de gevolgen van prestatiesturing en prestatieconvenanten voor sturing en uitvoering van het politiewerk**
M.P.C.M. Jochoms, F. van der Laan, W. Landman, P.S. Nijmeijer & A. Sey, Politie-academie, Apeldoorn/Twynstra Gudde, Amersfoort/Universiteit van Amsterdam, 2006
- 33. Het nieuwe bedrijfsmatig denken bij de politie. Analyse van een culturele formatie in ontwikkeling**
J. Terpstra & W. Trommel, IPIT Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente 2006
- 34. De legitimiteit van de politie onder druk? Beschouwingen over grondslagen en ontwikkelingen van legitimiteit en legitimiteitstoekenning**
Bundel onder redactie van C.D. van der Vijver & G.C.K. Vlek, IPIT Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente/Politie & Wetenschap, 2006
- 35. Naar beginselen van behoorlijke politiezorg**
M.J. Dubelaar, E.R. Muller & C.P.M. Cleiren, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Universiteit Leiden, 2006
- 36a. Asielmigratie en criminaliteit**
J. de Boom, G. Engbersen & A. Leerkes, Risbo Contractresearch BV/Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2006
- 36b. Criminaliteitspatronen en criminele carrières van asielzoekers**
M. Althoff & W.J.M. de Haan, m.m.v. S. Miedema, Vakgroep Strafrecht en Criminologie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Rijksuniversiteit Groningen, 2006
- 36c. 'Ik probeer alleen maar mijn leven te leven'. Uitgeprocedeerde asielzoekers en criminaliteit**
A. Leerkes, Risbo Contractresearch BV/Erasmus Universiteit, Rotterdam; Amsterdamse School voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek/Universiteit van Amsterdam, Amsterdam, 2006
- 37. Positie en expertise van de allochtone politiemedewerker**
J. Broekhuizen, J. Raven & F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, Utrecht, 2007
- 38. Lokale politiechefs. Het middenkader van de basispolitie**
E. J. van der Torre, COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, Den Haag, 2007
- 39. Nog niet verschenen**
- 40. Conflict op straat: strijden of mijden? Marokkaanse en Antilliaanse jongeren in interactie met de politie**
N. Kop, Martin Euwema, m.m.v. H.B. Ferwerda, E. Giebels, W. Olde Nordkamp & P. de Paauw, Politieacademie, Apeldoorn, Universiteit Utrecht, 2007

41. **Opsporing onder druk**
C. Liedenbaum & M. Kruijsen, IPIT Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2008
42. **Symbolen van orde en wanorde. Broken windows policing en de bestrijding van overlast en buurtverval**
B. van Stokkom, Centrum voor Ethiek, Radboud Universiteit Nijmegen, 2008
43. **Verkeershandhaving: prestaties leveren, problemen aanpakken**
G. Meershoek & M. Krommendijk, IPIT, Instituut voor maatschappelijke veiligheidsvraagstukken, Universiteit Twente, 2008
44. **De frontlinie van opsporing en handhaving. Stelselmatige bedreigingen door burgers als contrastrategie**
M.J.G. Jacobs, M.Y. Bruinsma & J.W.M.J. van Poppel, IVA Tilburg, 2008
- 45a. **'Kracht van meer dan geringe betekenis'. Deel A: Politiegeweld in de basispolitiezorg**
R. Bleijendaal, J. Naeyé, P. Chattellon & G. Drenth, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45b. **'Kracht van meer dan geringe betekenis'. Deel B: Sturing en toetsing van de politieke geweldsbevoegdheid**
G. Drenth, J. Naeyé & R. Bleijendaal, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45c. **'Handen af van onze agenten'. Agressie en geweld tegen politiemensen in de basispolitiezorg**
J. Naeyé & R. Bleijendaal, Vrije Universiteit, Amsterdam, 2008
- 45d. **Belediging en bedreiging van politiemensen**
J. Naeyé, m.m.v. M. Bakker & C. Grijzen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2009
46. **Wijkagenten en hun dagelijks werk. Een onderzoek naar de uitvoering van gebiedsgebonden politiewerk**
J. Terpstra, 2008
47. **Bijzonder zijn ze allemaal! Vergelijkend onderzoek naar reguliere en bijzondere opsporing**
W. Faber, A.A.A. van Nunen & C. la Roi, Faber Organisatievernieuwing, Oss, 2009
48. **Gouden bergen. Een verkennend onderzoek naar Nigeriaanse 419-fraude: achtergronden, dadenkenmerken en aanpak**
Y.M.M. Schoenmakers, E. de Vries Robbé & A.Ph. van Wijk, Politieacademie, Apeldoorn/Bureau Beke, Arnhem, 2009
49. **Het betwiste politiebestedel. Een vergelijkend onderzoek naar de ontwikkeling van het politiebestedel in Nederland, België, Denemarken, Duitsland, Engeland & Wales**
A. Cachet, A. van Sluis, Th. Jochoms, A. Sey & A. Ringeling, Erasmus Universiteit Rotterdam/Politieacademie, Apeldoorn/Korps landelijke politiediensten, Driebergen, 2009
50. **Leven met bedreiging. Achtergronden bij aangiften van bedreiging van burgers**
B. Bieleman, W.J.M. de Haan, J.A. Nijboer & N. Tromp, Intraval & Rijksuniversiteit Groningen, 2010

- 51a. Het publieke belang bij private preventie. Een economische analyse van inbraakpreventiebeleid**
B.A. Vollaard, TILEC/Universiteit van Tilburg, 2009
- 51b. Het effect van langdurige opsluiting van veelplegers op de maatschappelijke veiligheid**
B.A. Vollaard, TILEC/Universiteit van Tilburg, 2010
- 52. Lokale politiek over politie**
T.B.W.M. van der Torre-Eilert, H. Bergsma & M.J. van Duin, met medewerking van R. Eilert, LokaleZaken, Rotterdam, 2010
- 53. Trainen onder stress. Effecten op de schietvaardigheid van politieambtenaren**
R.R.D. Oudejans, A. Nieuwenhuys & G.P.T. Willemsen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2010
- 54. Politie en publiek. Een onderzoek naar de communicatievormen tussen burgers en blauw**
H.J.G. Beunders, M.D. Abraham, A.G. van Dijk & A.J.E. van Hoek, DSP-groep, Amsterdam/Erasmus Universiteit, Rotterdam, 2011
- 55. Managing collective violence around public events: an international comparison**
O.M.J. Adang with cooperation from: S.E. Bierman, E.B. Brown, J. Dietermann, C. Putz, M. Schreiber, R. van der Wal, J. Zeitner, Police Science & Research Programme, Apeldoorn, 2011
- 56. Stads- en regioscan in de grootste Brabantse gemeenten. De achtergronden van onveilige GVI-scores**
B.M.W.A. Beke, E.J. van der Torre, M.J. van Duin, COT, Den Haag; LokaleZaken, Rotterdam & Beke Advies, Arnhem, 2011
- 57. De mythe ontrafeld? Wat we weten over een goed politieleiderschap**
W. Landman, M. Brussen & F. van der Laan, Twynstra Gudde, Amersfoort, 2011

